

JUSTITSMINISTERIET

Dato: 27. februar 2024
Kontor: Proces- og
Insolvensretskontoret
Sagsbeh: Ketilbjørn Hertz
Sagsnr.: 2024-01336
Dok.: 3121854

Høringsnotat om forslag til lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., færdselsloven og forskellige andre love (Gennemførelse af flerårsaftale for domstolene 2024-27 m.v.) (L 115)

Indholdsfortegnelse

1. Høringen.....	2
1.1. Høringsperiode.....	2
1.2. Hørte myndigheder og organisationer mv.....	2
2. Høringssvarene.....	4
2.1. Generelle bemærkninger til lovudkastet	4
2.2. Bemærkninger til de enkelte punkter i lovudkastet.....	6
2.2.1. Lægdommeres medvirken i straffesager	6
2.2.2. Appelbegrænsninger	15
2.2.3. Fremme af sagen i tiltaltes fravær	25
2.2.4. Den forenkede proces.....	28
2.2.5. Retsmægling.....	34
2.2.6. Fogedsager	34
2.2.7. Mortifikation og ejendomsdom.....	36
2.2.8. Flykompensationssager	37
2.2.9. Landsretternes bitingsteder	38
2.2.10. Affattelsen af domme	39
2.2.11. Forberedelsen af civile retssager	40

2.2.12. Henvisning til en anden byret af hensyn til sagsbehandlingstiden.....	41
2.2.13. Andre bemærkninger.....	41
3. Lovforslaget i forhold til lovudkastet.....	43

1. Høringen

1.1. Høringsperiode

Et udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., færdselsloven og flere andre love (Gennemførelse af flerårsaftale for domstolene 2024-27 m.v.) har i perioden fra den 14. december 2023 til den 19. januar 2024 (36 dage) været sendt i høring hos en række myndigheder, organisationer mv.

Udkastet til lovforslag blev den 14. december 2023 endvidere sendt til Folketingets Retsudvalg til orientering.

Herudover blev udkastet til lovforslag offentliggjort på Høringsportalen den 14. december 2023.

1.2. Hørte myndigheder og organisationer mv.

Nedenfor følger en alfabetisk oversigt over hørte myndigheder og organisationer mv.

Ud for hver høringspart er det ved afkrydsning angivet, om der er modtaget høringssvar, og om høringsparten i givet fald har haft bemærkninger til udkastet til lovforslag.

Oversigten omfatter herudover interessenter, som ikke er blandt de hørte myndigheder, organisationer mv., men som på egen foranledning har sendt bemærkninger til udkastet til lovforslag. Sådanne interessenter er i oversigten markeret med *.

Høringspart	Høringssvar modtaget	Bemærkninger	Ingen bemærkninger	Ønsker ikke at afgive høringssvar
Advokatrådet	X	X		
Amnesty International				
Byretterne	X	X		
DA				X
Dansk Erhverv				
Danske Advokater	X	X		
Danske Regioner				
Den Danske Dommerforening	X	X		
Den Særlige Klageret				
DI	X	X		
DJØF Advokater				
Dommerfuldmægtigforeningen	X	X		
Domstolenes Tjenestemandsförening				
Domstolsstyrelsen				
Familieretshuset	X	X		
FH				
Forbrugerrådet Tænk	X	X		
Foreningen af Offentlige Anklagere	X	X		
Forsikring & Pension				
*HK Danmark	X	X		
HK Danmarks Domstole	X	X		
Højesteret	X	X		
Institut for Menneskerettigheder	X	X		
Justitia				
KL	X		X	
Landsforeningen af Forsvarsadvokater				
Politiforbundet				
Procesbevillingsnævnet	X	X		
Retspolitisk Forening	X	X		
Rigsadvokaten				
Rigspolitiet				

Høringspart	Høringssvar modtaget	Bemærkninger	Ingen bemærkninger	Ønsker ikke at afgive høringssvar
SMVdanmark	X	X		
Sø- og Handelsretten	X		X	
*Telefonretshjælpen	X	X		
Tinglysningsretten				
Vestre Landsret	X	X		
Østre Landsret	X	X		

2. Høringssvarene

Nedenfor gengives de væsentligste punkter i de indkomne høringssvar om udkastet til lovforslag. Justitsministeriets bemærkninger til høringssvarene, herunder om der er foretaget ændringer i anledning af høringssvarene, er skrevet med kursiv.

Under pkt. 3 er det opsummeret, hvilke ændringer der er foretaget i forhold til det udkast, som har været i offentlig høring. Her omtales også ændringer, som ikke har baggrund i modtagne høringssvar, men er foretaget på Justitsministeriets egen foranledning.

2.1. Generelle bemærkninger til lovudkastet

Sø- og Handelsretten har ikke bemærkninger til lovudkastet.

Advokatrådet støtter og anerkender det skabte fokus på problemerne med de lange sagsbehandlingstider ved de danske domstole og det politiske ønske om at skabe en mere effektiv struktur, men har en række væsentlige retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved lovudkastet. Hovedparten af ændringerne er efter Advokatrådets opfattelse hverken nødvendige eller til gavn for effektiviteten og sagsbehandlingen ved gennemførelsen af sager ved domstolene i Danmark. Generelt set synes lovforslaget at gennemføre en lang række væsentlige begrænsninger og stramninger i forhold til gennemførelsen af sager ved de danske domstole. I sin helhed er lovforslaget efter Advokatrådets opfattelse en væsentlig forringelse af retsgrundlaget og adgangen til de danske domstole.

Danske Advokater anser det for særdeles positivt, at der kommer flere ressourcer til domstolene med henblik på at nedbringe de lange ventetider. Danske Advokater er imødekommende over for at forenkle retsplejen, men anser det for afgørende, at forenkling og effektivisering ikke sker på bekostning af retssikkerheden. Det er derfor magtpåliggende at understrege, at en række besparelser vil gå ud over retssikkerheden, og at dele af lovudkastet vil udgøre en forringelse af retsgrundlaget og adgangen til de danske domstole på det civilretlige område.

DI støtter overordnet økonomiske og lovgivningsmæssige tiltag, som kan medvirke til at nedbringe sagsbehandlingstiderne ved domstolene i Danmark. Sagsbehandlingstiderne for de civile sager har nået et niveau, som udgør et retssikkerhedsmæssigt problem for danske virksomheder og borgere, hvorfor politiske og økonomiske tiltag er nødvendige.

Foreningen af Offentlige Anklagere kan overordnet set tilslutte sig lovudkastet, da der ses procesoptimerende og procesbesparende tiltag, som er blevet efterspurgt i den nuværende straffesagsbehandling.

HK Danmarks Domstole anfører, at det bør fremgå af lovforslagets bemærkninger, at det er aftalt at afsætte midler til at ansætte et stort antal yderligere domstolsjurister og kontorfunktionærer, der ligeledes skal bidrage til at nedbringe domstolenes sagsbehandlingstider, selv om gennemførelsen heraf ikke kræver lovændringer.

Institut for Menneskerettigheder anser det for positivt, at der med den politiske aftale afsættes betragtelige midler til at nedbringe sagsbehandlingstiderne ved de danske domstole. Instituttet finder samtidig, at effektiviseringer i domstolssystemet kan indebære retssikkerhedsmæssige tilbageskridt, som er af væsentlig betydning i betragtning af den centrale rolle, som domstolene spiller i vores retsstat. Det er instituttets vurdering, at enkelte af de forslag, der lægges op til med lovudkastet, er retssikkerhedsmæssigt betænkelige.

Retspolitisk Forening er enig i, at de lange sagsbehandlingstider ved domstolene udfordrer retssikkerheden. Det er en del af retten til retfærdig rettergang at få sin sag afgjort inden for rimelig tid. Omsider er der indgået et bredt flerårigt forlig om merbevillinger til domstolene, og man vil til fremme af sagsgangen foretage en række forenklinger i retsplejen. Dette hilser foreningen velkomment. Bureaucrati og unødige formalisme bør

begrænses eller fjernes, ikke mindst af hensyn til brugerne og borgerne. I denne omfattende aktion bør man dog hele tiden have for øje, at der skal iagttages en ikke altid lige let balance mellem modstående hensyn, der tilsiger rettidig omhu og stor ordentlighed ved afgørelse af tvister både mellem private parter indbyrdes og mellem det offentlige og borgerne.

Procesbevillingsnævnet anfører, at det er meget positivt, at der er indgået en bred og ambitiøs flerårsaftale for domstolene, og at der som et led i denne aftale og med baggrund i en række initiativer fra Rørdam-udvalget og Retsplejerådet, der har til formål at smidiggøre centrale dele af retsplejen, er udarbejdet dette lovudkast vedrørende de initiativer, der kræver lovændring.

Formålet med lovforslaget er navnlig at gennemføre de initiativer fra aftalen om domstolenes økonomi, som kræver lovændringer. Gennemførelsen af andre initiativer fra aftalen, herunder ansættelse af et stort antal yderligere domstolsjurister og kontorfunktionærer, der skal bidrage til at nedbringe domstolenes sagsbehandlingstider, vil ske administrativt.

*Med hensyn til det, der er anført af Advokatrådet og Danske Advokater, bemærkes, at de foreslåede forenklinger af retsplejen i vekslende grad gør sagsbehandlingen billigere og/eller hurtigere. Forenklingerne skal dermed sammen med den aftalte tilførsel af yderligere dommere og øvrigt personale til domstole bidrage til en kortere sagsbehandlingstid ved domstolene til gavn for parterne og andre involverede, herunder ofre i straffesager. Der er i sagens natur tale om en samlet afvejning af modstående hensyn, hvor nogle sager fremover vil blive behandlet efter en mere enkel fremgangsmåde, eksempelvis i den forenkede proces, med domsmænd i stedet for nævninger, med en dommer alene i stedet for med domsmænd, uden tiltaltes tilstedeværelse eller kun i én instans, medmindre Procesbevillingsnævnet giver appeltilladelse, fordi der er grundlag for behandling i to instanser. Der er imidlertid ikke tale om, at **adgangen** til domstolene forringes, tværtimod bliver domstolene i praksis mere tilgængelige, når sagerne kan afgøres hurtigere og billigere.*

2.2. Bemærkninger til de enkelte punkter i lovudkastet

2.2.1. Læggdommeres medvirken i straffesager

Advokatrådet har forståelse for forslaget om, at alene sager, hvor der er spørgsmål om fængsel i mere end 30 dage, skal behandles under medvirken af domsmænd, men henleder dog opmærksomheden på, at lægdommerinstituttet har hjemmel i grundloven, og at det må anses for en selvstændig retssikkerhedsgaranti, at en sag behandles af flere personer. Hertil kommer, at medvirken af lægdommere sikrer, at retsudviklingen også for mere banale kriminalitetstyper flugter med den almindelige retsfølelse.

Advokatrådet anfører, at en konsekvens af forslaget er, at der i disse sager ikke længere vil være obligatorisk beskikkelse af en forsvarer, hvilket må anses for betænkeligt. Straf i form af frihedsberøvelse må ikke bagatelliseres, da der er tale om et af de mest alvorlige indgreb i borgernes frihedsrettigheder. Forsvareren er med til at sikre retssikkerheden, da forsvareren – som i sagens natur går lidt ensidigt til sagen for at varetage klientens interesser – kan finde usikkerheder, manglende præcision og fejl i det materiale, der danner grundlag for en tiltale, som andre ikke ser. Denne funktion hviler ofte på, at tiltalte i et fortroligt rum kan dele information, som kan tale til dennes forsvar, samt få rådgivning. En del sager føres mod socialt udsatte personer, herunder udlændinge, som typisk har dårlige forudsætninger for på egen hånd at forholde sig kritisk til politiets materiale. Endvidere følger en mere indirekte virkning af, at en forsvarer får adgang til sagens materiale og i øvrigt har de beføjelser, som loven giver, at det højner kvaliteten af det materiale, som præsenteres for domstolene. Det kan virke simpelt, men det har efter Advokatrådets opfattelse en selvstændig værdi, at der hos politi og anklagemyndighed er en bevidsthed om, at eksterne og kritiske øjne på et tidspunkt vurderer det materiale, der skal danne grundlag for en eventuel retssag. I tilknytning hertil forudser Advokatrådet, at det formentlig vil blive mere – og ikke mindre – byrdefuldt for domstolene at behandle sager med tiltalte, der repræsenterer sig selv, idet den enkelte dommer vil stå uden det bidrag, der ligger i, at en forsvarer kan medvirke til, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, og i øvrigt håndtere og rådgive vanskelige og sårbare klienter, så retsmøder kan afvikles smidigt og værdigt.

Dommerfuldmægtigforeningen anfører, at efter den foreslåede affattelse af færdselslovens § 119, stk. 3, nr. 2, skal domsmænd ikke medvirke i sager, som vedrører overtrædelse af §§ 42 og 43 og kan medføre ubetinget frakendelse af førerretten i medfør af § 126, stk. 1, nr. 10 eller 11. Efter § 126, stk. 1, nr. 11, skal ubetinget frakendelse af førerretten ske, hvis føreren ved kørsel med en hastighed på mere end 100 km i timen har overskredet de

tilladte hastigheder efter §§ 42 og 43 eller anden hastighedsgrænse fastsat ved færdselstavler eller anden afmærkning. Sidstnævnte indebærer en overtrædelse af færdselslovens § 4. Færdselslovens § 126, stk. 1, nr. 11, henviser til såvel generelle og lokale hastighedsbegrænsninger, mens § 119, stk. 3, nr. 2, alene henviser til §§ 42 og 43. Færdselslovens § 119, stk. 3, nr. 2, bør tillige omfatte tiltale vedrørende hastighedsovertrædelser rejst efter § 4, så det er uden betydning for spørgsmålet om medvirken af domsmænd, om tiltale er rejst efter §§ 4, 42 eller 43.

Foreningen af Offentlige Anklagere finder det betænkeligt, at det pålægges anklageren at foretage den reelle og endelige vurdering af, om en psykisk afvigende sigtet har forstået sigtelsen og betydningen af et samtykke til, at sagen behandles som tilståelsessag. En sådan vurdering er af lægefaglig karakter, som efter foreningens opfattelse hverken tilkommer anklageren, retten eller den forsvarer, som sigtede bør have talt med forud for et samtykke, da disse aktører ikke har de fornødne kompetencer hertil. Da det dog fremgår af bemærkningerne til lovudkastet, at der i praksis vil være behov for, at tiltaltes psykiske tilstand er tilstrækkeligt klarlagt til, at retten kan afsige dom om den rette foranstaltning, foreslår foreningen som en mulig løsning på denne problemstilling, at psykiatere, der foretager mentalundersøgelse af en sigtet, fremover samtidig foretager en lægefaglig vurdering af, om sigtede kan forstå sigtelsen samt følgerne af, at sagen eventuelt behandles som en tilståelsessag. Hvis dette spørgsmål ikke er tilstrækkeligt belyst, bør anklageren og sagens øvrige parter efter foreningens opfattelse af hensyn til den sigtedes retssikkerhed udvise stor tilbageholdenhed med at søge sagen fremmet som tilståelsessag.

Institut for Menneskerettigheder vurderer samlet set, at forslaget om, at der ikke skal medvirke domsmænd i sager, hvor der er spørgsmål om højst 30 dages fængsel, er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt. Det skyldes de grundlæggende hensyn til den tiltaltes retssikkerhed, som Rørdam-udvalget har fremhævet, og at domsmandsordningen er en vigtig forudsætning for, at den tiltalte og befolkningen har tillid til domstolene. Domsmændene er som repræsentanter for befolkningen med til at sikre, at de afgørelser, der træffes – navnlig når det angår skyld og straf – i videst muligt omfang stemmer overens med retsfølelsen i befolkningen. Forslaget er et fundamentalt opgør med den langvarige danske retstradition om at bruge lægdommere i strafferetsplejen, og det vil omfatte et ganske stort antal straffesager. Ændringen vil desuden betyde, at visse typer straffesager som udgangspunkt alene vil blive vurderet af én (juridisk) dommer. Det drejer sig f.eks. om

sager om simpel vold, blufærdighedskrænkelser, brugstyveri af motorkøretøj, indbrudstyveri og groft hærværk. Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at forslaget om at undtage domsmænds medvirken i straffesager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end 30 dages fængsel, udgår.

Retspolitisk Forening anfører, at grænsen for nævningesager bør overvejes meget nøje, da de foreslåede forenklinger risikerer at sætte fornøden omhyggelighed over styr, således at retfærdigheden kan tage skade. Nævningesager indebærer en ekstra omhyggelig sagsbehandling, bl.a. derved at der deltager tre juridiske dommere og seks lægdommere. Forslaget begrundes med, at der de seneste år er blevet flere nævningesager, men det skyldes, at Folketinget gang på gang har sat strafferammerne for den ene forbrydelse efter den anden op. 4 eller 5 års fængsel er imidlertid stadig 4 eller 5 år, så der er intet ændret i, at den omhandlede straf er af betragtelig størrelse.

Vestre Landsret anfører, at hvis der efter Højesterets afgørelse af 18. december 2023 om fortolkningen af færdselslovens regler om medvirken af domsmænd fortsat findes at være behov for en lovregulering af spørgsmålet om domsmænds medvirken i færdselsager, hvor der er spørgsmål om udvisning, foreslår landsretten af hensyn til den praktiske behandling af disse sager, at der i disse sager enten altid eller aldrig medvirker domsmænd. Det vil sikre, at spørgsmålet om domsmænds medvirken ikke bliver et ressourcekrævende særskilt tema under sagerne, herunder således at der f.eks. under ankebehandlingen kan komme nye oplysninger frem, som gør, at sagen burde have været behandlet med domsmænd, og medfører ophævelse af byrettens dom og hjemvisning af sagen.

Østre Landsret, byretterne og Dommerforeningen tilslutter sig Vestre Landsrets høringssvar.

De i flerårsaftalen aftalte ændringer af reglerne om medvirken af lægdommere i straffesager bygger på Rørdam-udvalgets overvejelser. Af udvalgets rapport fremgår bl.a. følgende (side 14 og 24-25):

”Udvalget anerkender den langvarige tradition for brug af lægdommere ved de danske domstole og har noteret sig, at der ved indførelsen af domsmænd i 1936 blev lagt vægt på deres bidrag til at skabe øget tillid til domstolenes virksomhed som

repræsentanter for befolkningen og på, at lægdommermedvirken ydede den bedste garanti for den virkelige gennemførelse af moderne retsplejeprincipper, særlig bevisumiddelbarhedsprincippet og anklagegrundsætningen. Udvalget lægger særlig vægt på, at lægdommerne tilfører relevante perspektiver i forhold til navnlig bevisbedømmelsen ved voteringen med de juridiske dommere.

Samlet set finder udvalget, at lægdommere udgør en væsentlig retssikkerhedsmæssig garanti for den tiltalte og som det helt klare udgangspunkt bør medvirke i straffesager af en vis alvor. Udvalget bemærker, at retten konkret vil kunne træffe beslutning om medvirken af domsmænd, hvis sagen skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Udvalget finder, at det må være en politisk afvejning, om domsmandsordningen skal ændres, så domsmænds medvirken undtages ved sager med påstand om fængselsstraf på op til f.eks. 30, 40 eller 60 dage. Udvalget bemærker dog, at sådanne sager – uanset de omhandler mindre alvorlig kriminalitet – ikke nødvendigvis vil have en mindre skønspræget bevisbedømmelse end alvorlige straffesager.

(...)

Udvalget finder, at det i lyset af den kraftige stigning i antallet af nævningsager de seneste 10 år er relevant at genoverveje grænsen, da denne type sager lægger beslag på mange ressourcer hos domstolene. En væsentlig årsag til stigningen i antallet af nævningsager er strafskærpelser, som har bevirket, at der i en række sager, hvor der tidligere ville være blevet idømt mindre end 4 års fængsel, nu idømmes 4 års fængsel eller derover.

Udvalget finder, at den nærmere afgrænsning af anvendelsesområdet for nævninger overvejende er et politisk spørgsmål. Udvalget finder det samtidig naturligt, at nævningebehandling forbeholdes de alvorligere straffesager.

Udvalget bemærker, at det alt andet lige i sig selv er en retssikkerhedsmæssig garanti, at der i de alvorligere sager i byretten medvirker tre juridiske dommere frem for en eller to – også selv om stigningen i antallet af nævningesager i væsentligt omfang skyldes strafskærpelser. Heroverfor står imidlertid et betydeligt behov for at aflaste domstolene og frigøre dommertid til behandling af andre sager.

Det må i den forbindelse indgå i overvejelserne, at den alvorlige kriminalitet, der tidligere blev behandlet som nævningesager, i vidt omfang også efter en forhøjelse af nævningegrænsen vil blive behandlet som nævningesager. Desuden vil en stor del af de sager, der flyttes fra nævningebehandling til domsmandsbehandling, være sager, der også tidligere blev behandlet som domsmandssager, men som følge af strafskærpelser nu er blevet nævningesager.

Syv medlemmer (Thomas Rørdam, Anne-Mette Lyhne Jensen, Lene Steen, Jan Reckendorff, Kristoffer Krohn Nordmark Schaldemose, Anette Høyrup og Kim Haggren) anbefaler at hæve grænsen for nævningesager fra 4 til og med 6 år. Disse medlemmer bemærker i forlængelse heraf, at da den nærmere afgrænsning af anvendelsesområdet for nævninger overvejende er et politisk spørgsmål, vil det i sidste ende bero på en politisk afvejning, om grænsen for nævningesager skal forhøjes yderligere.

Uanset at der i spændet fra 6-8 års fængsel også ligger anden særdeles alvorlig kriminalitet, vil dette efter disse medlemmers opfattelse ved en politisk afvejning skulle balanceres op mod, at der er sket en generel skærpelse af straffene, siden den nuværende nævningegrænse blev fastsat i 1984, herunder for bandekriminalitet, brug af skydevåben og anvendelse af strafzoner. Visse typer af kriminalitet er i øvrigt allerede undtaget fra nævningebehandling, og det kan være vanskeligt at fastholde, at der skulle være afgørende retssikkerhedsmæssige betænkeligheder forbundet med at behandle en sag om drabsforsøg med en strafpåstand på 6 år som en domsmandssag, når en sag om alvorlig narkotikakriminalitet,

hvor der kan blive tale om en straf på 16 års fængsel, behandles som en domsmandssag.

Endelig har disse medlemmer lagt vægt på, at nogle sager for så vidt angår anklagemyndighedens vurdering af straffpåstanden vil befinde sig i en gråzone omkring de 6 års fængsel, og det kan medføre, at anklagemyndigheden i sådanne sager vil føle sig bundet til at rejse sagen som en nævningesag for at stille domstolene frit med hensyn til, om der skal idømmes eksempelvis 5 eller 6 års fængsel. Ved at fastsætte nævningegrænsen til og med fængsel i 6 år udvides rammerne for anklagemyndighedens skøn, og dette vil gøre det mere sandsynligt, at der opnås den tilsigtede frigørelse af ressourcer.

Syv medlemmer (Birgitte Grønborg Juul, Mette Søgaard Vammen, Christian Lundblad, Mikael Sjöberg, Nina Palesa Bonde, Nikolaj Linneballe og Kate Kengen) skal ikke udtale sig mod at hæve grænsen for nævningesager fra 4 til 6 år, sådan at sager med en straffpåstand på 6 år og derover behandles som nævningesager. Herved vil sager om meget alvorlig kriminalitet såsom forsøg på manddrab fortsat skulle behandles som nævningesager med de retssikkerhedsgarantier, der følger heraf. En yderligere forhøjelse af nævningegrænsen vil give anledning til en række overvejelser af retspolitisk karakter.

Disse medlemmer bemærker desuden, at en forhøjelse af nævningegrænsen – uanset om man vælger den ene eller den anden model – skal ses i sammenhæng med den udvidelse af byrettens mulighed for at behandle domsmandssager med flere dommere, som foreslås umiddelbart nedenfor.

Ét medlem (Kristian Hertz) vil ikke udtale sig om valg af model.”

De aftalte ændringer er udtryk for en politisk afvejning af de hensyn, som Rørdam-udvalget såvel som flere høringsparter har peget på.

Justitsministeriet har ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer i reglerne om beskikkelse af offentlig forsvarer som følge af den ændrede grænse for medvirken af domsmænd, jf. nærmere pkt. 2.1 i lovforslagets

almindelige bemærkninger. I de sager, hvor der fremover ikke skal medvirke domsmænd, vil tiltalte altid have krav på beskikkelse af offentlig forsvarer, hvis tiltalte ønsker det, og tiltalte skal endvidere vejledes herom. Tiltalte vil således have valgfrihed på samme måde som i de straffesager, hvor der i dag er spørgsmål om fængsel, uden at der medvirker domsmænd. Hvis retten finder, at sagen ikke kan behandles forsvarligt, uden at tiltalte er bistået af en forsvarer, vil retten endvidere af egen drift kunne beskikke tiltalte en offentlig forsvarer.

Med hensyn til tilståelsessager med psykisk afvigende personer pålægger forslaget ikke anklageren at foretage "den reelle og endelige vurdering" af, om en psykisk afvigende sigtet har forstået sigtelsen og betydningen af et samtykke til, at sagen behandles som tilståelsessag. Anklageren skal uændret samtykke i, at sagen gennemføres som en tilståelsessag, og skal herunder ud fra sit samlede kendskab til sagen vurdere, om tilståelsen bør kunne lægges til grund for en domfældelse (eller om tilståelsen helt eller delvis kan være falsk), og om det i tilfælde, hvor sigtede ikke tilstår den fulde sigtelse, fra et anklagerfagligt synspunkt er forsvarligt at gennemføre sagen som en tilståelsessag med den virkning, at de ikketilståede dele af sigtelsen frafalder. Efter forslaget skal sigtede i sådanne tilfælde obligatorisk være bistået af en forsvarer, og forsvareren vil på grundlag af sin forudgående samtale med sigtede i retsmødet kunne redegøre for sin opfattelse af tiltaltes forståelse af sigtelsen og betydningen af et samtykke til, at sagen behandles som tilståelsessag. Endvidere vil sigtedes fremtræden i retten og måde at afgive forklaring på kunne give indikationer på sigtedes forståelse af sigtelsen og betydningen af et samtykke til, at sagen behandles som tilståelsessag. De lægelige oplysninger i sagen om sigtedes psykiske tilstand vil også kunne indgå i den samlede vurdering, men der er med forslaget ikke lagt op til ændringer i, hvilke lægelige vurderinger der foretages i straffesager med psykisk afvigende sigtede. Den endelige afgørelse af, om sagen kan gennemføres som en tilståelsessag, vil skulle træffes af retten.

Med hensyn til domsmænds medvirken i sager om spirituskørsel, narkokørsel, kørsel uden at have erhvervet kørekort, kørsel i frakendelsestiden samt hastighedsovertrædelser, der kan medføre ubetinget frakendelse af førerretten i medfør af færdselslovens § 126, stk. 1, nr. 10 og 11, indeholdt lovudkastet, som blev sendt i høring, et forslag til præcisering af retstilstanden for så vidt sager, hvor der er spørgsmål om udvisning. Efter at lovforslaget blev sendt i høring, har Højesteret i en kendelse af 18. december 2023 gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2024 side 1539 fastslået,

at de gældende regler skal fortolkes på den måde, at der i sådanne tilfælde ikke skal medvirke domsmænd. I lyset heraf og i lyset af landsretternes, byretternes og Dommerforeningens høringssvar er det fremsatte lovforslag ændret, sådan at forslaget til præcisering er udgået. Med det fremsatte lovforslag foreslås der således ingen ændringer i den retstilstand, som blev fastslået af Højesteret i kendelsen af 18. december 2023.

Med hensyn til undtagelse fra domsmænds medvirken i sager om hastighedsovertrædelser indeholdt lovudkastet, som blev sendt i offentlig høring, en uændret videreførelse af, hvilke sager om hastighedsovertrædelser der undtages fra domsmænds medvirken. I lyset af Dommerfuldmægtigforeningens høringssvar er det fremsatte lovforslag ændret som foreslået af Dommerfuldmægtigforeningen, da Justitsministeriet er enig i, at der ikke i forhold til undtagelsen fra domsmænds medvirken er grund til at gøre forskel på overtrædelse af generelle hastighedsgrænser, der følger direkte af loven, og overtrædelse af lokale hastighedsgrænser, der er fastsat ved færdselstavler eller anden afmærkning. Herudover er det tilføjet i det fremsatte lovforslag, at en straffesag i relation til retsplejelovens regler om medvirken af domsmænd ikke anses at være af særlig indgribende betydning for tiltalte af den grund, at der er spørgsmål om udvisning, jf. pkt. 3 nedenfor.

Byretterne forudsætter, at Justitsministeriet har vurderet, at det forhold, at retspræsidenten efter indstilling fra retsformanden bestemmer, at en konkret domsmandssag skal behandles med 2 dommere og 3 domsmænd, ikke i almindelighed vil kunne føre til, at retsformanden kan anses for inhabil. Byretterne indstiller, at dette udtrykkeligt anføres i bemærkningerne til bestemmelsen. Det ville være meget uheldigt, hvis retten under sagen skulle bruge tid på tvister om rettens habilitet, og endnu mere uheldigt, hvis sagen måtte omberammes til en anden eller to andre dommere.

Dommerforeningen finder det principielt meget uheldigt, hvis det er retten, der forud for hovedforhandlingen skal tage initiativ til at vurdere det forventede strafniveau i en sag. Selv om skønnet ikke omfatter en stillingtagen til beviserne for tiltaltes skyld, kan retsformandens vurdering af, at der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover – ikke mindst set fra tiltaltes side – give anledning til habilitetsmæssige overvejelser. Dertil kommer, at det er anklagemyndigheden, som efter anklagerprincippet er nærmest til at vurdere og kende det forventede strafniveau, hvis tiltalte findes skyldig i overensstemmelse med tiltalen. Det

bemærkes i den forbindelse, at vurderingen af straffniveauet må anses for en naturlig del af tiltalerejsningsprocessen, og at den under alle omstændigheder skal foretages i forhold til, om der under sagen skal medvirke domsmænd eller nævninger. Det er på den baggrund Dommerforeningens opfattelse, at den foreslåede ordning bør tilrettelægges således, at anklagemyndigheden i domsmandssager, hvor anklagemyndigheden vurderer, at der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, i forbindelse med tiltalerejsningen skal tilkendegive over for retten og sagens parter, at dette er tilfældet. Dette kan ske i anklageskriftet eller på anden vis. Retten vil herefter uden videre kunne lægge denne tilkendegivelse til grund i forbindelse med sin vurdering af, om de øvrige betingelser for todommerbehandling er opfyldt.

Med hensyn til fremgangsmåden ved anvendelsen af den foreslåede mulighed for, at der i sager, der i dag behandles med nævninger, men som efter forslaget fremover skal behandles med domsmænd, i visse tilfælde kan deltage 2 dommere og 3 domsmænd, henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 6 (retsplejelovens § 12, stk. 9). I lyset af byretternes høringssvar er det tilføjet i bemærkningerne, at anvendelsen af det foreslåede § 12, stk. 9, med den beskrevne fremgangsmåde ikke vil kunne medføre, at retsformanden ikke fremstår upartisk, og at den retsformand, der har indstillet, at sagen behandles med 2 dommere og 3 domsmænd, således også vil kunne fungere som retsformand under hovedforhandlingen.

2.2.2. Appelbegrænsninger

Advokatrådet anfører, at toinstansprincippet er en fundamental retssikkerhedsgaranti i dansk ret. Den foreslåede forhøjelse af beløbsgrænsen for anke i civile sager uden Procesbevillingsnævnets tilladelse vil efter Advokatrådets opfattelse i væsentligt grad afskære erhvervsdrivende og borgere fra at få prøvet helt åbenbart berettigede krav ved landsretten, som kan have stor vigtighed for den enkelte borger eller virksomhed, f.eks. ansættelsesretlige tvister. Forslaget vil efter Advokatrådets opfattelse udsætte disse grupper for et retssikkerhedsmæssigt tab, der på ingen måde står i forhold til den mulige effektiviseringseffekt, dette har for domstolene.

Advokatrådet anfører endvidere, at det er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt atter at udvide anvendelsesområdet for kærebeegrænsningsreglen i retsplejelovens § 389 a, hvilket yderligere vil

udhule den helt nødvendige retssikkerhedsgaranti om toinstansprøvelse af afgørelser ved de danske domstole.

Advokatrådet har ikke bemærkninger til, at beløbsgrænsen for anke af domme i bødesager hæves, men bemærker dog, at toinstansprincippet er en fundamental retssikkerhedsgaranti, og at der bør være fokus på, at toinstansprincippet ikke udhules, uanset at Procesbevillingsnævnet fungerer som en sikkerhedsventil.

Advokatrådet anfører, at den foreslåede kærebegrænsning med hensyn til afgørelser om størrelsen af salær til forsvarere findes uhensigtsmæssigt, da adgangen til at kære er en retssikkerhedsgaranti ikke kun for forsvareren, men også for klienten, hvilket forslaget ikke synes at tage højde for. I tilfælde af domfældelse pålægges klienten typisk at afholde udgiften, og det er anerkendt, at klienten har sin egen retlige interesse i salærspørgsmål. I den forbindelse savnes en præcisering af, om beløbsgrænsen er med eller uden moms, ligesom Advokatrådet kan savne bemærkninger om håndteringen af den situation, hvor det ikke er salærets størrelse, men fordelingen, der ønskes omgjort. Herved tænkes på, at statskassen i visse situationer skal bære dele af en sags omkostninger, og hvor der kan opstå uenighed herom. Derudover er det den enkelte dommer, der fastsætter vederlaget til den beskikkede forsvarer, hvorimod anklagemyndighedens repræsentanter aflønnes på anden vis. Retssager kan være konfliktfyldte, hvor man som forsvarer inden for lovens rammer og på baggrund af klientdrøftelser, som er omfattet af tavshedspligt, skal varetage klientens interesser og fremføre dennes synspunkter – også i tilfælde af, at disse synspunkter er besværlige eller frugtesløse og modvirker en effektiv behandling. Det kan således give en mærkelig dynamik, at den dommer, der behandler en sag, hvor en forsvarer eller dennes klient fremstår besværlig, også fastsætter vederlaget.

Danske Advokater anser toinstansprincippet for er en fundamental retssikkerhedsgaranti i dansk ret. Enhver begrænsning af dette princip skal kunne begrundes i vægtige hensyn, og Danske Advokater anser ikke effektivisering som et tilstrækkeligt hensyn. Danske Advokater anser det derfor for retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, at beløbsgrænsen for at anke en civil sag til landsretten sættes markant op. Den foreslåede beløbsgrænse vil afskære erhvervsdrivende og borgere fra at få prøvet helt åbenbare berettigede sager ved landsretten. Danske Advokater ser også med bekymring på den foreslåede ankebegrensning i samværssager. Henset til,

at der er meget på spil for familierne i netop disse sager, finder Danske Advokater, at et brud med toinstanssystemet er særligt kritisk.

DI støtter ikke de foreslåede appelbegrænsninger. Som anført i Rørdam-udvalgets rapport om spørgsmålet, mener DI ikke, at de foreslåede begrænsninger i borgeres og virksomheders muligheder for at appellere afgørelser står mål med den forholdsvis lille økonomiske gevinst, som forslagene udgør for domstolene. Der er efter DI's opfattelse ikke proportionalitet mellem besparelsen i et mindre antal ankesager og det retssikkerhedsmæssige skred, som denne begrænsning udgør i forhold til toinstansprincippet i dansk retspleje.

Dommerfuldmægtigforeningen anfører, at med den hævede ankegrænse får fastsættelsen af sagsværdien i højere grad betydning for, om anke kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Foreningen opfordrer til, at det på et senere tidspunkt overvejes at fastsætte vejledende udgangspunkter for fastsættelsen af sagsværdi i bestemte typetilfælde, hvor fastsættelsen i dag giver anledning til tvivl.

HK Danmark anfører, at forhøjelsen af grænsen for, hvornår en civil sag frit kan ankes fra byret til landsret, er retssikkerhedsmæssig betænkelig i forhold til lønmodtagersager om f.eks. bortvisning og opsigelse. Gennemføres lovudkastet, betyder det i princippet for en række af disse sager, der er af stor betydning for den enkelte lønmodtager, at toinstansprincippet fjernes, medmindre det lykkes at få en tilladelse fra Procesbevillingsnævnet til anke. En sådan tilladelse er efter HK Danmarks erfaring generelt svær at få og gives kun, hvis sagen er principiel eller særlige grunde i øvrigt taler herfor.

Institut for Menneskerettigheder anfører, at der ikke er en selvstændig menneskeretlig beskyttelse af retten til ankebehandling i civile sager. Toinstansprincippet er dog en grundpille i den danske retspleje, og ankeadgangen har væsentlig betydning for retssikkerheden, da den er med til at sikre, at der træffes materielt rigtige afgørelser. En ankebegrænsning kan derfor have stor betydning for spørgsmålet om adgang til domstolene, herunder retten til en retfærdig rettergang som beskyttet i EMRK artikel 6. Instituttet vurderer, at udvidelsen af den forenkede proces og forhøjelsen af ankebegrænsningen tilsammen kan medføre en svækkelse af borgernes retssikkerhed. Det skyldes, at eninstansbehandlingen kombineret med den reducerede adgang til at få dækket udgifter til advokatbistand og den

manglende reelle adgang til retshjælp samlet set indebærer en risiko for, at borgere, herunder navnlig de borgere der ikke har råd til selv at betale en advokat, ikke har reel og tilstrækkelig adgang til juridisk rådgivning. De retssikkerhedsmæssige udfordringer, der er forbundet hermed, risikerer at blive forstærket af, at småsagerne grundet ankebegrænsningen i udgangspunktet ikke længere vil kunne blive undergivet den mere grundige og kvalificerede behandling, som toinstansprincippet indebærer.

Samlet kan forslagene gå ud over borgernes retssikkerhed og i sidste ende deres muligheder for en effektiv adgang til domstolsprøvelse. Denne risiko er særlig udtalt på de retsområder, hvor parterne har afgørende forskellige forudsætninger for at forberede og gennemføre civile retssager. Det gælder ikke mindst borgeres sager mod offentlige myndigheder. Det skal dels ses i lyset af, at offentlige myndigheder typisk har adgang til en relativ stor, intern juridisk specialviden, ligesom offentlige myndigheder typisk har flere økonomiske ressourcer til rådighed til at søge uafhængig juridisk rådgivning.

I forlængelse af kritik fra bl.a. Danske Advokater og Advokatsamfundet af den gældende retshjælpsordning nedsatte Justitsministeriet i 2020 et lovforberedende udvalg, der skal se på reglerne om fri proces og retshjælp. Udvalgets arbejde er imidlertid blevet udsat ad flere omgange. For at imødekomme de retssikkerhedsmæssige udfordringer, som udvidelsen af den forenkledte proces og forhøjelsen af ankebegrænsningen kan give anledning til, anbefaler Institut for Menneskerettigheder, at Justitsministeriet hurtigst muligt genoptager udvalgsarbejdet om retshjælp og fri proces.

Procesbevillingsnævnet anfører, at de foreslåede ændringer af reglerne om appelbegrænsninger må forventes at medføre et markant større antal sager i Procesbevillingsnævnet, og at det er helt afgørende, at Procesbevillingsnævnet får tilført de nødvendige ekstra ressourcer til på en forsvarlig måde og med rimelige sagsbehandlingstider at kunne løfte denne opgave. Flerårssaftalesekretariatet har i samarbejde med Domstolsstyrelsen i forbindelse med arbejdet i Rørdam-udvalget foretaget beregninger af estimerede antal sager og meromkostninger forbundet hermed. Det er desuden vigtigt, at man efter ikrafttrædelse af de nye regler løbende følger udviklingen tæt i forhold til niveauet for den forøgede sagstilgang og i nødvendigt omfang justerer ressourcevurderingen.

Retspolitisk Forening anfører, at forslaget om at forhøje grænsen for anke af en civil sag uden Procesbevillingsnævnets tilladelse går langt ud over, hvad en inflationsbetinget forhøjelse ville tilsige, og foreningen advarer mod at gennemføre forslaget. Det vil afskære en større del af sagsøgere og sagsøgte fra den grundlæggende regel om, at man skal kunne få prøvet en retsafgørelse i mindst to instanser. Hertil kommer, at forslaget socialt set vender den tunge ende nedad.

SMVdanmark anfører, at forhøjelsen af grænsen for, hvornår en civil sag frit kan ankes fra byret til landsret, grundlæggende set udgør en begrænsning af virksomhedernes retssikkerhed, idet det bliver sværere at kunne anke en sag fra byret til landsret, men at SMVdanmark til trods herfor kan støtte forslaget. Hvis det er et spørgsmål om prioritering og at anvende domstolenes ressourcer mest hensigtsmæssigt, er det af større retssikkerhedsmæssig betydning at nedbringe sagsbehandlingstiderne, som er forslagets overordnede målsætning, så virksomhederne ikke på forhånd fravælger overhovedet at få prøvet sagerne. Beløbet for at anke en sag uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet vil stadig være relativt lav set med en virksomheds øjne. Medmindre sagen er meget principiel enten generelt set eller for den enkelte virksomhed, vil en virksomhed sjældent anke en sag om beløb mellem 20.000 kr. og 50.000 kr., da omkostningerne ved at føre sagen ofte vil overstige det, som eventuelt vil kunne opnås, hvis sagen vindes. Det vil ofte være tilstrækkeligt for en virksomhed at kunne føre sagen i en enkelt instans og få en uvildig vurdering af sagen. Hvis sagen måtte være principiel, er anke heller ikke udelukket med forslaget, men kan tillades af Procesbevillingsnævnet.

Telefonretshjælpen anfører, at meget kan gå galt ved behandling af en sag ved domstolene, og at der derfor er en betydelig retssikkerhed forbundet med toinstansprincippet. Skiftende regeringer har hyldet idealet om retssikkerhed, men har accepteret, at retssikkerheden blev underlagt en overordnet økonomisk styring som det afgørende hensyn og har af økonomiske grunde indført en række forskellige spare- og forenklingsforslag, der har forringet muligheden for ”access to justice” navnlig på det civilretlige område. Det startede med knægtelsen af det internationalt knæsatte toinstansprincip med indførelse af appelbegrænsning på 10.000 kr. tilbage i 1990. Denne begrænsning er siden forhøjet til 20.000 kr. og foreslås nu forhøjet til 50.000 kr. Det vil betyde, at en stor del af de nuværende småsager kun vil kunne prøves i en enkelt instans med alt, hvad det indebærer. En konsekvens af forslaget kunne blive,

at det i hvert fald for den ressourcestærke part ville blive nødvendigt for en sikkerheds skyld at bruge flere ressourcer og overbehandle alle sager ved den ene mulige behandling, både til belastning for parten og retterne, fordi det ikke kan forsvares at undlade noget, da der ikke bliver en ekstra chance. Det forekommer som et misforhold, at retssikkerheden på dette punkt skal yderligere forringes, når den økonomiske gevinst er så beskeden og måske tvivlsom.

Telefonretshjælpen anfører, at sager om samvær er meget følsomme, da det drejer sig om parternes børn, og at det blandt praktikere er almindelig kendt, at den tabende part kan have meget betydelig følelse af, at dommeren havde mere sympati og øre for den anden part og dennes argumenter. Netop af denne grund er det for befolkningens opfattelse af retfærdig rettergang meget uheldigt at begrænse retssikkerheden ved at fjerne appelmuligheden i disse sager.

Den i flerårsaftalen aftalte forhøjelse af appelgrænsen i civile sager bygger på Rørdam-udvalgets overvejelser. Af udvalgets rapport fremgår bl.a. følgende (side 97-98):

”Toinstansprincippet er et grundlæggende princip i dansk retspleje, men hensynet til toinstansprincippet må efter udvalgets opfattelse også afvejes over for hensynet til, at tvister for domstolene skal kunne løses inden for rimelig tid og på en måde, der sikrer, at omkostningerne skal være acceptable både for parterne og samfundet. Der bør således være sammenhæng mellem de ressourcer, som anvendes på en sag, sagens betydning og udsigterne til at opnå et andet resultat ved appel.

På denne baggrund finder udvalget, at ressourcemæssige hensyn og hensyn til en hensigtsmæssig sagsafvikling ved både by- og landsretter taler for at forhøje beløbsgrænsen på 20.000 kr. for anke uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Udvalget understreger, at der ikke er tale om, at sager om beløb under en forhøjet beløbsgrænse ikke kan ankes. Ordningen går ud på, at domme i sager under beløbsgrænsen kan ankes med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

I vurderingen indgår, om sagens problem har en sådan karakter og kvalitet, at der bør gives appeltilladelse, og det fremgår af forarbejderne, at der bl.a. kan ske en afvejning af både sociale, økonomiske, principielle og andre grunde. Uanset de sociale hensyn ikke ses at blive tillagt synderlig selvstændig vægt i Procesbevillingsnævnets praksis, forekommer det efter nævnets opfattelse naturligt, at sagens betydning alt andet lige vil være større, jo højere et beløb sagen vedrører.

Udvalget kan på den baggrund anbefale, at beløbsgrænsen for anke uden Procesbevillingsnævnets tilladelse forhøjes.

Et flertal (Thomas Rørdam, Birgitte Grønberg Juul, Christian Lundblad, Mette Søgaard Vammen, Mikael Sjöberg, Kristian Hertz, Anne-Mette Lyhne Jensen, Lene Steen, Jan Reckendorff, Kristoffer Krohn Nordmark Schaldemose og Kate Kengen) anbefaler, at beløbsgrænsen forhøjes til 50.000 kr. Flertallet lægger vægt på, at en beløbsgrænse på 50.000 kr. – som også anført af Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene i 2013 – giver en passende balance mellem hensynet til at fastholde et toinstansprincip som en grundpille i dansk retspleje og hensynet til, at der også sikres mulighed for en retssikkerhedsmæssig forsvarlig behandling af den enkelte sag og herunder en hurtig og effektiv sagsbehandling af de sager, der indbringes for landsretten. Efter flertallets opfattelse sikrer muligheden for at få Procesbevillingsnævnets tilladelse retssikkerheden for de borgere og virksomheder, for hvem et berettiget krav på højst 50.000 kr. har afgørende betydning.

Et mindretal (Nina Palesa Bonde, Nikolaj Linneballe, Anette Høyrup og Kim Haggren) anbefaler, at beløbsgrænsen fastholdes på 20.000 kr. eller subsidiært, at beløbsgrænsen forhøjes til maksimalt 30.000 kr. Mindretallet understreger, at toinstansprincippet er en fundamental retssikkerhedsgaranti i dansk ret, og at begrænsninger i denne adgang til at få sin sag prøvet i to instanser skal ses i dette lys. Herunder lægger mindretallet vægt på, at en beløbsgrænse på mere end 30.000 kr. vil afskære erhvervsdrivende og borgere fra at få prøvet helt åbenbare berettigede sager ved landsretten. Det skal specifikt

bemærkes, at det for disse grupper ofte vil dreje sig om sager af stor vigtighed, der afskæres ved en forhøjelse. Det kan være berettigede krav, som har afgørende betydning for disse, eksempelvis i forbindelse med ansættelsesretlige tvister. En afskæring af den generelle ankemulighed vil hermed udsætte disse grupper for et retssikkerhedsmæssigt tab, der på ingen måde står i forhold til den mulige effektiviseringseffekt, dette kan have på domstolene.

Udvalget mener i øvrigt, at det må bero på en politisk afvejning, om beløbsgrænsen for anke uden Procesbevillingsnævnets tilladelse skal forhøjes yderligere til f.eks. 100.000 kr. eventuelt i kombination med en samtidig forhøjelse af beløbsgrænsen for småsagsprocessen til 100.000 kr.”

Den aftalte forhøjelse af appelgrænsen i civile sager er udtryk for en politisk afvejning af de hensyn, som Rørdam-udvalgets flertal og mindretal såvel som flere høringsparter har peget på.

Den aftalte appelbegrænsning i samværssager bygger ligeledes på Rørdam-udvalgets overvejelser. Af udvalgets rapport fremgår bl.a. følgende (side 112):

”Forslaget angår de samværssager, som Familieretshuset sender til familieretten uden at træffe afgørelse i sagen, sådan at den første afgørelse om samvær træffes af familieretten. Hvis Familieretshuset har truffet afgørelse om samvær, og sagen indbringes for familieretten, gælder allerede et krav om tilladelse fra Procesbevillingsnævnet for at kunne anke familierettens afgørelse til landsretten.

Udvalget bemærker, at forslaget fraviger toinstansprincippet, idet familieretten i disse sager i givet fald vil træffe den første og eneste afgørelse om samvær, medmindre Procesbevillingsnævnet tillader anke til landsretten.

Udvalget konstaterer dog samtidig, at sagerne er mindre egnede til domstolsbehandling på grund af behovet for løbende justeringer. Sagerne er også præget af, at der i nogle sager nedlægges meget detaljerede påstande, hvilket kan gøre dem

endnu mindre egnede til behandling i landsretten. En hurtig endelig afgørelse af sagen er også vigtig, fordi jo længere tid der er usikkerhed om samværet, fordi der ikke foreligger en endelig afgørelse, jo mere belaster det barnet.

På denne baggrund kan udvalget efter en samlet vurdering anbefale, at afgørelser i familieretten, der udelukkende vedrører samvær, kun skal kunne ankes til landsretten med Procesbevillingsnævnets tilladelse.”

Den aftalte appelbegrænsning i samværsager er udtryk for en politisk afvejning af de relevante hensyn, herunder hensynet til barnet, som kan tilsige en hurtig afklaring.

Justitsministeriet kan henholde sig hertil og bemærker i øvrigt, at det også er udtryk for ”access to justice”, at en borger, der har behov for at gennemføre en retssag for at få håndhævet sin ret, kan få en endelig afgørelse inden for en rimelig tid og med rimelige sagsomkostninger. Da man kan få Procesbevillingsnævnets tilladelse til at appellere, hvis der er grundlag for det, vil forslaget endvidere ikke kunne føre til, at ”helt åbenbart berettigede krav” ikke kan prøves i landsretten.

Internationalt gælder der ikke et bindende krav om, at civile retssager skal kunne behandles i flere instanser, men der foreligger bl.a. en rekommandation fra Europarådet fra 1995 om appelsystemer på det civil- og handelsretlige område (Recommendation No. R (95) 5). Rekommandationen indledes med en generel programerklæring om, at det i princippet bør være muligt for en afgørelse i 1. instans at være genstand for en kontrol i 2. instans. Rekommandationen anfører imidlertid også, at for at sikre, at 2. instansen kun overvejer passende forhold, bør stater overveje at træffe en eller flere af følgende foranstaltninger:

- udelukke appel i visse kategorier af sager, f.eks. små krav*
- kræve tilladelse fra en domstol til appel*
- fastsætte appelfrister*
- udskyde retten til appel med hensyn til visse foreløbige afgørelser indtil hovedappellen vedrørende sagens realitet.*

Endvidere foreligger ELIs¹ og Unidroits² europæiske modellov for civilproces fra 2020, som har til formål at vise bedste praksis til brug for fremtidig udvikling af europæisk civilproces (Model European Rules of Civil Procedure). Efter modelloven kræver anke til 2. instans anketilladelse, hvis anken ligger over en bestemt værdi. Modelloven angiver, at beløbsgrænsen f.eks. kan sættes til det dobbelte af den gennemsnitlige månedsløn i landet. I Danmark var den gennemsnitlige løn blandt personer, der har lønindtægt, i 2022 ifølge Danmarks Statistiks Statistikbanken ca. 30.500 kr. Modellovens ordning ville således føre til en appelgrænse i Danmark på f.eks. 60.000 kr. (med afrunding til et rundt beløb).

Endelig bemærkes, at i Norge er beløbsgrænsen for anke til 2. instans uden anketilladelse NOK 250.000 svarende til 160-165.000 kr. ved en kurs mellem 64 og 66, mens anke til 2. instans i Sverige altid kræver anketilladelse uanset ankens økonomiske værdi.

I lyset af Advokatrådets hørings svar har Justitsministeriet præciseret i lovforslagets bemærkninger, at den foreslåede kærebe grænsning med hensyn til salær til beskikkede forsvarere angår afgørelser om salærets størrelse. Kærebe grænsningen angår således ikke f.eks. afgørelser om fordelingen af sagens omkostninger mellem domfældte og statskassen. Justitsministeriet har endvidere præciseret i lovforslagets bemærkninger, at den foreslåede beløbsgrænse på 50.000 kr. angår det samlede salær, forsvareren er tilkendt, iberegnet moms.

Med hensyn til Procesbevillingsnævnet er der i den aftalte økonomiske ramme for domstolene for 2024-2027 indregnet, at de aftalte ændringer af appelbe grænsningerne nødvendiggør, at Procesbevillingsnævnet tilføres ressourcer til behandling af et forventet øget antal sager om apeltilladelse.

Udvalget om revision af reglerne om retshjælp og fri proces blev nedsat i 2020, men kort efter opstarten blev udvalgsarbejdet sat i bero grundet udfordringerne med håndteringen af covid-19-epidemien og Justitsministeriets opgaver i den forbindelse, og det var efterfølgende

¹ European Law Institute er en uafhængig ikkestatslig organisation stiftet i 2011, som har til formål at forbedre kvaliteten af europæisk lov.

² Unidroit er en international organisation, der oprindeligt blev oprettet i 1926 som et organ under Folkeforbundet, men i 1940 blev etableret som en selvstændig organisation. Organisationens formål er at undersøge måder at harmonisere og koordinere privatretten blandt stater eller grupper af stater. Unidroit har 65 medlemsstater, og Danmark har været medlem siden 1940.

vanskeligt for Justitsministeriet at sikre den fornødne fremdrift i arbejdet bl.a. som følge af de ressourcer, som det i ministeriet var nødvendigt at afsætte som led i forberedelserne af flerårsaftalen om domstolenes økonomi. Efter at der nu er indgået en flerårsaftale for domstolene og fremsat lovforslag til gennemførelse af de lovændringer, der er nødvendige for at gennemføre flerårsaftalen, vil Justitsministeriet snarest tage stilling til det videre forløb for udvalgets arbejde, herunder om der bør udarbejdes en ny anmodning til udvalget.

2.2.3. Fremme af sagen i tiltaltes fravær

Advokatrådet anfører, at forslaget om at hæve grænsen for, hvilken straf en udebleven tiltalt kan idømmes, fra 6 måneder til 1 år, er en væsentlig retssikkerhedsmæssig forringelse for tiltalte.

Institut for Menneskerettigheder anfører, at det følger af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols (EMD) praksis om EMRK artikel 6, at tiltalte i en straffesag har ret til at være til stede under hovedforhandlingen. Beskyttelsen er ikke til hinder for, at en straffesag i visse tilfælde kan gennemføres uden tiltaltes tilstedeværelse. EMD har imidlertid fastslået, at det er en betingelse for, at en straffesag kan gennemføres i tiltaltes fravær, at myndighederne har gjort sig rimelige anstrengelser for at gøre tiltalte bekendt med, at der er indledt en straffesag mod vedkommende. Er der tvivl om, hvorvidt tiltalte er behørigt indkaldt til hovedforhandlingen, påhviler det de nationale myndigheder at afklare denne tvivl.

Selv om forslaget om at hæve grænsen for, hvilken straf en udebleven tiltalt kan idømmes, fra 6 måneder til 1 år, næppe er i strid med konventionen, vurderer Institut for Menneskerettigheder, at den omfattende brug af udeblivelsesdomme forringer den tiltaltes retsstilling betragteligt. Det skyldes navnlig, at tiltaltes tilstedeværelse er en afgørende forudsætning for, at tiltalte kan tilrettelægge sit forsvar på en effektiv måde, herunder ved at imødegå eksempelvis vidneudsagn og andre beviser. Tiltaltes tilstedeværelse er desuden afgørende for, at retten kan vurdere pålideligheden af tiltaltes eventuelle forklaring over for andre beviser i sagen, samt vurdere om der f.eks. foreligger formildende omstændigheder i sagen. Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at forslaget om en øget brug af udeblivelsesdomme udgår.

Vestre Landsret anfører, at det anføres i bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 853, at muligheden for at fritage en tiltalt fra at være til stede i retten ikke kan anvendes, når det er den tiltalte, der har anket, medmindre vedkommende har lovligt forfald eller ikke er behørigt indkaldt. § 920, stk. 2, angår den tiltaltes udeblivelse under ankesagen, mens § 853 også angår situationer, hvor den tiltalte ikke er udeblevet, men under hovedforhandlingen fremsætter anmodning om at blive fritaget for at være til stede, eventuelt blot i en kortere periode. Der er praksis for, at landsretten i sådanne tilfælde i dag anvender § 853 og tager stilling til, om anmodningen skal tages til følge. Bestemmelsen kan således anvendes, når det konkret vurderes hensigtsmæssigt at fritage den tiltalte for at være til stede fremfor at afvise eller udsætte sagen. Bestemmelsen er bl.a. også anvendt i forhold til tiltalte med psykiske lidelser, der er mødt op og om nødvendigt vil blive i retten, men hvor det konkret vurderes at være u hensigtsmæssigt belastende for den tiltalte at være til stede eller af andre årsager vurderes at være fremmede for sagens afvikling, at den tiltalte fritages for at være til stede. Landsretten finder i overensstemmelse hermed, at § 853 som i dag bør kunne anvendes i landsretten i videre omfang, end bemærkningerne til bestemmelsen synes at lægge op til.

Vestre Landsret forstår forslaget til § 855, stk. 1, således, at hvis retsformanden i en sag vedrørende anklagemyndighedens bevisanke i medfør af § 853 har tilladt, at tiltalte ikke er til stede, skal sagen behandles, uanset om betingelserne efter § 855, stk. 3, er opfyldt. En række afgørelser af procesledende karakter, som bør kunne afgøres hurtigt, træffes af retsformanden alene, mens de væsentligste processuelle afgørelser træffes af den samlede ret (fremover uden domsmænd). Landsretten finder, at afgørelsen om, hvorvidt en ankesag kan fremmes uden den tiltaltes tilstedeværelse, er så væsentlig en afgørelse, at den bør træffes af retten.

Vestre Landsret anfører, at når en sag i byretten behandles uden tiltaltes tilstedeværelse efter § 855, stk. 3, nr. 4 – fremover § 855, stk. 3, nr. 2, litra b, eller nr. 3 – har den tiltalte en ubetinget ret til at få sagen genoptaget, hvis dommen ikke kan ankes efter § 902, stk. 2. Denne bestemmelse angår anke af byrettens domme til landsretten. Landsrettens domme kan ikke ankes efter § 902, stk. 2, og landsrettens afgørelse af bevisspørgsmålet kan ikke ankes til Højesteret. Det kan derfor overvejes at præcisere, f.eks. i bemærkningerne til § 987, stk. 3, at der også kan ske genoptagelse (af ankesagen) i den situation, hvor anklagemyndighedens bevisanke er

behandlet i landsretten uden tiltaltes tilstedeværelse i medfør af de foreslåede § 855, stk. 3, nr. 2, litra b, eller nr. 3.

Østre Landsret tilslutter sig Vestre Landsrets høringssvar.

Den i flerårsaftalen aftalte forhøjelse af grænsen for, hvilken straf en udebleven tiltalt kan idømmes, bygger på Rørdam-udvalgets overvejelser. Af udvalgets rapport fremgår bl.a. følgende (side 34):

”Udvalget bemærker, at spørgsmålet om grænsen for fremme af sagen ved udeblivelse i høj grad er et politisk spørgsmål. Således blev den seneste forhøjelse af grænsen fastsat på baggrund af en politisk aftale. Udvalget er opmærksom på, at det er relativt kort tid, siden grænsen blev forhøjet til 6 måneder, og at en yderligere forhøjelse til 1 år vil udvide anvendelsesområdet til at omfatte betydeligt alvorligere kriminalitet.

Udvalget finder dog, at ordningen med at fremme sager i tiltaltes fravær ikke vil ændre grundlæggende karakter ved at hæve grænsen for den straf, der kan idømmes, fra fængsel i 6 måneder til fængsel i 1 år. Udvalget lægger navnlig vægt på, at det fortsat vil være op til retten konkret at afgøre, om tiltaltes tilstedeværelse findes nødvendig. Uanset at potentialet for frigørelse er begrænset, finder udvalget samlet set ikke, at retssikkerhedsmæssige overvejelser taler afgørende imod en forhøjelse.

Udvalget har på den baggrund ingen indvendinger mod forslaget om at give mulighed for at idømme op til 1 års fængsel i udeblivelsessager, der fremmes uden tiltaltes tilstedeværelse.”

Den aftalte ændring er udtryk for en politisk afvejning af de hensyn, som Rørdam-udvalget såvel som flere høringssparter har peget på.

Justitsministeriet kan henholde sig hertil og bemærker i øvrigt, at sagen kun kan fremmes i tiltaltes fravær efter den foreslåede bestemmelse, når tiltalte er udeblevet uden dokumenteret lovligt forfald og har været lovligt indkaldt og det af indkaldelsen fremgår, at udeblivelse uden dokumenteret lovligt forfald kan medføre, at tiltalte dømmes for de forhold, som tiltalen angår.

Endvidere kan en tiltalt, der er dømt som udebleven, forlange sagen genoptaget, hvis tiltalte efterfølgende dokumenterer at have haft lovligt forfald og ved omstændigheder, som ikke kan tilregnes tiltalte, har været forhindret fra i tide at anmelde dette, eller at indkaldelsen ikke rettidigt er kommet til tiltaltes kundskab.

I lyset af landsretternes høringsvar har Justitsministeriet ændret lovforslagets bemærkninger, således at det angives, at retsplejelovens § 853 i den foreslåede affattelse endvidere vil kunne anvendes, når tiltalte er mødt til hovedforhandlingen i ankesagen og anmoder om retsformandens tilladelse til at forlade retten, sådan at tiltaltes anke kan behandles i tiltaltes delvise fravær.

Justitsministeriet kan bekræfte, at forslaget til ændring af retsplejelovens § 855, stk. 1, skal forstås således, at hvis retsformanden i en sag vedrørende anklagemyndighedens bevisanke i medfør af § 853 har tilladt, at tiltalte ikke er til stede, skal sagen behandles, uanset om betingelserne efter § 855, stk. 3, er opfyldt. Justitsministeriet finder ikke grundlag for at henlægge kompetencen efter § 853 til at tillade, at tiltalte ikke er til stede, til retten i stedet for retsformanden. Justitsministeriet lægger herved vægt på, at § 853 alene kan anvendes med tiltaltes samtykke. Hvis tiltalte ikke giver samtykke til, at sagen behandles i tiltaltes fravær, vil anklagemyndighedens bevisanke kun kunne fremmes til dom, hvis retten bestemmer det i medfør af § 855, stk. 3.

Med hensyn til adgangen til genoptagelse efter retsplejelovens § 987, bemærkes, at adgangen til genoptagelse videreføres uændret.

2.2.4. Den forenklede proces

Advokatrådet anfører, at forhøjelsen af beløbsgrænsen for den forenklede proces efter Advokatrådets opfattelse har en lang række utilsigtede og potentielt skadelige konsekvenser for den enkeltes retssikkerhed. Forslaget vil have som utilsigtet konsekvens, at borgerne i et væsentligt større antal sager end i dag ikke kan få bistand fra en advokat eller dækning via retshjælpsforsikring, da det i den forenklede proces er forudsat, at parterne ikke har behov for advokatbistand under sagens forberedelse. Forslagets bemærkninger lægger op til en frivillig løsning foranstaltet af de private forsikringselskaber, hvilket er utilfredsstillende. Forslaget vil i sin essens have negativ betydning for borgernes retssikkerhed i langt størstedelen af

sagerne, der anlægges ved retterne, når disse sager nu som hovedregel skal behandles uden brug af advokater i retten og efter den forenkede proces, hvor den enkelte dommer skal drive sagen med ikkeprofessionelle parter. Konsekvensen vil være, at den enkelte dommer kommer til at anvende mere tid på hver sag, og tiltaget vil derfor belaste de allerede hårdt ramte byretter, hvilket er i modstrid med flerårstaftalens formål. Retssikkerhedsmæssigt vil det særligt ramme de borgere, som ikke selv har råd til en advokat, og som derfor potentielt vil fravælge at føre deres sag ved domstolene. Endvidere sker der en væsentlig reduktion af det antal af sager, der i dag anvendes til at uddanne advokatfuldmægtige og sager til brug for opnåelse af deres autorisation, sådan at uddannelsesmulighederne for de jurister, der ønsker at opnå autorisation som advokat, vil blive forringet.

Danske Advokater finder det retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, at beløbsgrænsen for den forenkede proces hæves. Der er en stor risiko for, at ændringen vil have utilsigtede og potentielt direkte skadelige konsekvenser for den enkeltes retssikkerhed. Ændringen vil blandt andet medføre, at borgerne ikke kan få bistand fra en advokat og som altovervejende hovedregel heller ikke vil kunne få dækning via retshjælpsforsikring til disse sager. Særligt borgere, som ikke selv har råd til en advokat, og som ikke kan overskue at føre sin egen sag ved domstolene, vil lide et retssikkerhedsmæssigt tab. Domstolene og den enkelte dommer vil skulle anvende langt mere tid på hver sag, idet dommeren skal drive sagen med ikkeprofessionelle parter, hvilket vil belaste de allerede hårdt ramte byretter.

HK Danmark finder forslaget om at forhøje beløbsgrænsen for den forenkede proces meget betænkelig særligt i forhold til retssikkerheden. Med forslaget vil endnu flere af de retssager, som foreningen fører for lønmodtagere om f.eks. bortvisning og opsigelse, overgå til reglerne under den forenkede proces. Der er tale om sager, som betyder meget for den enkelte lønmodtager, og som bør have en ordentlig og grundig behandling, selv om den sagens værdi er under 100.000 kr. Udgangspunktet er, at sager i den forenkede proces gennemføres uden bistand fra advokat. Fagforeningerne vil fortsat kunne møde i sagerne som mandatar for medlemmerne, mens arbejdsgiversiden sandsynligvis ofte vil møde selv, fordi de som hovedregel ikke kan få dækning via deres retshjælpsforsikring til sager under den forenkede proces. Det giver en skævvridning i processen, hvor dommeren også spiller en anden og mere aktiv rolle end i sagerne efter de almindelige procesregler. Med forslaget vil man fortsat kunne få løftet en sag ud af den forenkede proces med henvisning til, at

sagen angår komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål eller har særlig betydning for en part ud over påstanden. Det kræver, at en dommer skal overbevises om, at den konkrete sag skal løftes ud. Og det må alt andet lige lægges til grund, at forhøjelsen af beløbsgrænsen er et signal til byretsdommerne om, at man politisk har valgt, at der er flere sager, der skal køre under den forenklede proces, hvilket kan frygtes at føre til en tilbageholdenhed med at løfte sager ud.

Retspolitisk Forening anfører angående forslaget om at forhøje beløbsgrænsen for den forenklede proces, at foreningen i forhold til retssikkerheden omkring de enkelte afgørelser og tilliden i befolkningen til retssystemet finder det betænkeligt at udvide brugen af discountretssager.

SMVdanmark kan støtte, at grænsen for småsagsprocessen forhøjes til 100.000 kr. De tilkendte omkostninger i en normal retssag står som oftest ikke mål med de faktisk afholdte udgifter til egen advokat, og udgifter til advokat kan derfor i mange tilfælde afholde virksomheder fra at anlægge retssager og dermed opnå, hvad der rettelig er deres. SMVdanmark har derfor i flere år talt for, at grænsen for småsagsprocessen blev hævet, da procesformen er egnet til, at mindre og juridisk set mindre komplicerede sager kan afgøres uden parternes brug af advokater og med dommerne i en mere vejledende funktion. På den måde kan udgifterne og formentligt også sagsbehandlingstiderne til gennemførelse af denne type sager nedbringes til gavn for alle parter.

Telefonretshjælpen anfører, at indførelsen af småsagsprocessen i 2008 var et overgreb mod anstændig retssikkerhed for almindelige borgere. Betegnelsen småsagsproces vidnede om afstand til befolkningens generelle opfattelse af, hvad der er småt. Småsagsprocessen skabte et A- og B-hold med hensyn til retssikkerhed. Småsagsprocessen skulle af omkostningsmæssige grunde være en advokatløs ”gør det selv”-proces, hvor der ikke længere kunne opnås retshjælpsdækning eller fri proces. Det viste sig i stor stil, at folk flest ikke kunne eller ikke var komfortable ved at skulle overtage advokatrollen i egen sag, hvorfor mange led retstab, enten fordi de ikke magtede at få startet en tvistløsning som småsag, eller fordi de blev ”kvæstet” under forsøget. De velbjærgede har dog fortsat mulighed for, for egen regning, at benytte sig af advokatbistand.

Telefonretshjælpen anfører, at uanset den foreslåede nye betegnelse ”den forenklede proces” formodes disse sager fortsat at blive kendt og omtalt som

småsager. Dette ord er også bedre til at tydeliggøre, at der er tale om en slags andenrangssag. Det kunne give god mening at undlade forsøg på sproglige fiksfakserier og newspeak for at sløre denne realitet og anvende kapiteloverskriften ”Småsager”.

Telefonretshjælpen anfører, at efter en forhøjelse af beløbsgrænsen for den forenkede proces vil det for privatpersoner i det væsentlige stort set alene være personskadesager og i nogen grad de allerstørste lejeretssager og måske enkelte entrepriseretlige sager, der ikke løses i andet regi, der fortsat vil høre under den almindelige proces. Almindelige folks retssager i øvrigt vil være småsager. Sager mellem 50.000 kr. og 100.000 kr. bliver i realiteten advokatløse, hvilket er retssikkerhedsmæssigt yderst alvorligt. Der foreslås ikke ændringer med hensyn til fri proces, og der er ikke noget, der tyder på, at forsikringselskaber vil foretage ændringer i begrænsningerne i retshjælpsforsikringsdækning.

Telefonretshjælpen anfører, at det bør anføres i den foreslåede bestemmelse om mulighed for at give advokatpålæg i den forenkede proces, at retten i så fald tillige skal beskikke en advokat.

Vestre Landsret anfører, at efter retspraksis kan anke af domme i småsagsprocessen – som en fravigelse fra den almindelige regel, jf. Højesterets kendelse af 31. oktober 2018 gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2019 side 510 – iværksættes også af advokater, som ikke har møderet for landsret. Det kan overvejes i lovudkastets bemærkninger at tydeliggøre, om der er tilsigtet ændringer i denne retstilstand.

Østre Landsret tilslutter sig Vestre Landsrets høringssvar.

Den i flerårsaftalen aftalte forhøjelse af beløbsgrænsen for den forenkede proces bygger på en anbefaling fra Retsplejerådet. Af Retsplejerådets forslagskatalog fremgår bl.a. følgende (side 15-16):

”Småsagsprocessen indebærer en forenklet og dermed hurtigere og billigere behandling ved retten, idet retten hjælper med sagens forberedelse, og der gælder strengere krav om, at bevisførelsen skal være relevant for sagens afgørelse, forenkede regler om sagkyndig oplysning af sagen og en enklere proces for hovedforhandlingen og også for appelbehandlingen. Samtidig foreligger der nu så gode

erfaringer med småsagsprocessen, at rådet anbefaler at forhøje beløbsgrænsen for småsagsprocessen med henblik på at udvide ordningens anvendelsesområde.

Et væsentligt argument herfor er, at Justitsministeriets Forskningskontors rapport fra september 2022, "Virksomheders og borgeres håndtering af retlige konflikter", som nævnt i indledningen har bekræftet den udbredte opfattelse, at domstolssystemets brugere ser det som hovedproblemer ved retternes behandling af civile retssager, at det går for langsomt og er for dyrt (selv om man vinder sagen). En øget anvendelse af småsagsprocessen kan – kombineret med bestræbelser for yderligere at forbedre domstolenes vejledning af parterne – bidrage til at adressere begge disse hovedproblemer, som det efter Retsplejerådets opfattelse er uomgængeligt nødvendigt at gøre noget ved, hvis domstolene skal vedblive at være det centrale tvistløsningsorgan.

Retsplejerådet anbefaler, at beløbsgrænsen for småsager forhøjes til 100.000 kr. Rådet anbefaler også, at den gængse betegnelse "småsagsprocessen" samtidig ændres til "den forenklete proces", herunder i overskriften til retsplejelovens kapitel om småsagsprocessen, i bekendtgørelser mv., eftersom det med en sådan forhøjelse af beløbsgrænsen er misvisende at tale om "små"/"mindre" krav.

En forhøjelse af beløbsgrænsen kan forventes at medføre et mindre tids- og ressourceforbrug for retterne sammenholdt med, hvis sagerne skulle behandles i den almindelige proces, fordi sagerne vil blive behandlet efter en mere forenklet procesform. En forhøjelse af beløbsgrænsen vil dog samtidig medføre et øget tids- og ressourceforbrug for retterne til i højere grad at bistå med sagsforberedelsen, idet det som ovenfor nævnt er forudsat, at parterne ikke har behov for advokatbistand under sagens forberedelse. Det er trods dette forventningen, at en forhøjelse af beløbsgrænsen samlet set vil være en tids- og ressourcemæssig gevinst for domstolene."

Den aftalte forhøjelse af beløbsgrænsen for den forenkede proces er udtryk for en politisk afvejning af de hensyn, som Retsplejerådet og flere høringsparter henviser til.

Justitsministeriet kan henholde sig hertil og bemærker i øvrigt, at den forenkede proces ikke er en "discountproces", der opdeler borgerne i et "A-hold" og et "B-hold". Den forenkede proces er grundlæggende udtryk for, at der bør være et rimeligt forhold – proportionalitet – mellem det, en retstvist angår, og de ressourcer, parterne og samfundet anvender på at løse tvisten. På det samfundsmæssige plan er den forenkede proces derfor også især en fordel for personer med begrænsede økonomiske ressourcer.

Som det fremgår af Retsplejerådets overvejelser, er baggrunden for ændringen af betegnelsen "småsagsproces" til "den forenkede proces", at det med en beløbsgrænse på 100.000 kr. ville være misvisende at tale om "små" krav. Formålet med navneændringen er således at anvende en mere præcis betegnelse.

Med hensyn til omkostningerne i den forenkede proces bemærkes, at der uændret med sagsomkostningsdækning, fri proces og retshjælpsforsikringsdækning vil kunne medvirke advokat under hovedforhandlingen af en sag i den forenkede proces. Derimod vil der ligeledes uændret ikke med sagsomkostningsdækning, fri proces eller retshjælpsforsikringsdækning kunne medvirke advokat under sagens forberedelse, hvilket er tilsigtet med henblik at billiggøre processen. Det er alene for så vidt angår det nye forslag om at indføre en snæver adgang til at give advokatpålæg i den forenkede proces, at der i lovforslagets bemærkninger inviteres til, at forsikringsselskaberne overvejer at justere forsikringsbetingelserne. Forslaget om mulighed for advokatpålæg er så snævert, at Justitsministeriet har fundet det forsvarligt at invitere til en frivillig ordning. Der vil på samme måde som i andre sager være mulighed for, at retten kan beskikke en advokat for parten i forbindelse med et advokatpålæg, hvis særlige hensyn taler derfor.

Med hensyn til konsekvenserne for domstolene har Domstolsstyrelsen vurderet, at forslaget samlet set vil medføre en besparelse for domstolene, idet et større arbejde under forberedelsen mere end opvejes af et mindre arbejde for domstolene med hovedforhandlinger.

I lyset af landsretternes høringssvar er det præciseret i lovforslagets bemærkninger, at der ikke er tilsigtet ændringer i, at en rettergangsfuldmægtig efter retsplejelovens § 260, stk. 5, på partens vegne kan indgive ankestævning i en sag, der har været behandlet i den forenkledede proces.

2.2.5. Retsmægling

SMVdanmark kan tilslutte sig målsætningen om at fremme brugen af retsmægling. I mange tilfælde har virksomhederne ikke brug for en millimeter-retfærdig afgørelse af deres mellemværender, men mere udenforståendes assistance til en løsning af et mellemværende, der er gået i hårdknude. Retsmægling vil ofte gå hurtigere og være billigere end en traditionel retssag. Derfor kan retsmægling være et attraktivt og fuldgodt alternativ til en lang og dyr retssag. Samtidig kan man under en retsmægling inddrage andre aspekter og hensyn end dem, der vedrører sagsgenstanden, hvilket kan være med til at give en mere tilfredsstillende løsning på tvisten, som alle parter kan se sig selv i. Hvis man kan løfte nogle sager ud af de traditionelle retssager og over i retsmægling, vil virksomhederne opleve en mere tilfredsstillende løsning, og det kan frigøre ressourcer og nedbringe sagsbehandlingstiden for de sager, der må gennemføres ved en traditionel retssag.

2.2.6. Fogedsager

Advokatrådet anfører, at den foreslåede forlængelse af skyldnerens fredningsperiode fra 6 måneder til 1 år efter Advokatrådets opfattelse vil give fordringshavere en væsentlig udfordring i forhold til inddrivelse af deres fordring og dermed forringe fordringshavernes retsstilling.

Dommerfuldmægtigforeningen anfører, at muligheden for at foretage udlæg uden skyldnerens tilstedeværelse ikke bør begrænses til aktiver, der er omfattet af et register, men derimod bør omfatte alle aktiver, som rekvirenten kan sandsynliggøre, at skyldneren ejer. Når fogedretterne er på udkørende fogedforretning, er praksis på linje hermed, jf. Østre Landsrets kendelse af 10. december 2004 gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2005 side 1115. Der er principielt ikke nogen afgørende forskel på at foretage en fogedforretning udkørende, hvor man gerne må foretage udlæg, selv om skyldner ikke træffes, og sidde i et tomt mødelokale på rettens kontor, hvor man ikke må. Det vigtige må være, at fordringshaveren kan overbevise

fogedretten om, at skyldner ejer et givent aktiv. Det kan være nemmere på en udkørende fogedforretning, hvor man kan se en trailer i garagen eller en Panton-lampe gennem vinduet, men hvis fordringshaveren kan fremlægge den fornødne dokumentation for eksistensen af et aktiv og ejerskabet til det på kontoret, bør der være mulighed for at foretage udlæg heri. I tråd med formålet med Rørdam-udvalget vil det være effektiviserende og dermed spare ressourcer for både politi og domstole, hvis fogedretterne kunne foretage udlæg allerede på første møde og kun have politifremstillinger, hvis fordringshaveren har en særlig interesse i den personlige kontakt til skyldneren.

Subsidiært bemærker foreningen, at det er uklart, hvad det betyder, at et aktiv skal være registreret i et offentligt register. Er et offentligt register et register (privat eller offentligt), som offentligheden kan se, eller er det et register, hvor det er det offentlige, der foretager registreringen, og er det blot aktivet, der skal være registreret i registeret, eller er det tillige adkomsten? Andelsboligbogen er eksempelvis ikke et register over adkomster, og det er motorregisteret ret besat heller ikke. Samme overvejelser gør sig gældende i forhold til f.eks. værdipapirer i værdipapircentralen, heste i Seges og bankkonti, der er registreret hos Skat som tilhørende skyldneren. Kan der foretages udlæg i aktiver, der er registreret i disse registre?

Endelig bør fogedretterne hurtigst muligt gives adgang til at se registreringerne om skyldnerens formueforhold hos skatteforvaltningen i form af R 75 eller R 75S.

Den i flerårsaftalen aftalte forlængelse af skyldnerens fredningsperiode fra 6 måneder til 1 år bygger på en anbefaling fra Rørdam-udvalget. Af udvalgets rapport fremgår bl.a. følgende (side 121):

”Domstolsstyrelsen kan på baggrund af en høring af udvalgte forretningspecialister inden for fogedområdet oplyse, at der umiddelbart har været en stigning i antallet af udlægsbegæringer efter ikrafttræden af den nye retsafgiftslov, der har udvidet retsafgiften i en sag til at gælde nye anmodninger vedrørende kravet i indtil et år efter sagens første modtagelse i fogedretten.

Domstolsstyrelsen kan endvidere oplyse, at der sjældent er kommet nye aktiver i perioden. Udvalget finder, at

tvangsfuldbyrdelse af forpligtelser er en af domstolenes kerneopgaver, og at der bør være en vid adgang til at benytte domstolene hertil. Udvalget bemærker dog, at skyldneren erfaringsmæssigt sjældent får nye aktiver i perioden 6-12 måneder siden sidste insolvenserklæring.

Samlet set kan udvalget anbefale, at skyldners fredningsperiode forlænges fra 6 måneder til 1 år med henblik på at afskære udlægsforretninger, som ikke tjener noget rimeligt formål, og som medfører øgede sagsomkostninger for skyldner.

Udvalget bemærker, at kreditor fortsat bør have mulighed for at begære afholdt forretning til foretagelse af udlæg, hvis der er rimelig grund til at antage, at skyldneren ejer aktiver, der kan foretages udlæg i, eller der i øvrigt foreligger særlige omstændigheder, som gør det rimeligt at afholde udlægsforretning.”

Den aftalte ændring af fogedreglerne, hvorefter fogedretten fremover skal kunne foretage udlæg på fogedrettens kontor uden skyldnerens tilstedeværelse i alle aktiver, der er registreret i et offentligt register, bygger på en anbefaling fra Rørdam-udvalget. Dommerfuldmægtigforeningens nye forslag, som er betydeligt mere vidtgående, har ikke været overvejet i Rørdam-udvalget. Justitsministeriet finder ikke grundlag for med dette lovforslag, der skal gennemføre flerårsaftalen om domstolenes økonomi, at gå så langt ud over det, der er aftalt vedrørende fogedrettens mulighed for at foretage udlæg på fogedrettens kontor uden skyldnerens tilstedeværelse. I lyset af Dommerfuldmægtigforeningens hørings svar har Justitsministeriet imidlertid beskrevet nærmere i lovforslagets bemærkninger, hvad det betyder, at et aktiv er registreret i et offentligt register. Dommerfuldmægtigforeningens forslag om adgang for fogedretten til registreringer om skyldnerens formueforhold hos skatteforvaltningen vil indgå i Justitsministeriets løbende overvejelser på området.

2.2.7. Mortifikation og ejendomsdom

HK Danmarks Domstole anfører, at der i omtalen i lovforslagets bemærkninger af tilrettelæggelsen af Tinglysningsrettens behandling af sager om mortifikation og ejendomsdom alene bør nævnes jurister med ansættelsesværn og kontorpersonale. Der bør således ikke nævnes andet

akademisk personale eller juridiske specialkonsulenter uden ansættelsesværn.

Tinglysningsretten består af en præsident og 1 anden dommer, jf. retsplejelovens § 18, stk. 1. Præsidenten træffer bestemmelse om sagernes administrative behandling. Ud over dommerne er der ved Tinglysningsretten bl.a. ansat fuldmægtige, jf. retsplejelovens § 19, stk. 1, dvs. domstolsjurister med ansættelsesværn, og andet akademisk personale, herunder juridiske specialkonsulenter uden ansættelsesværn, og kontorpersonale, jf. retsplejelovens § 19, stk. 4. Det vil være Tinglysningsrettens præsident, der inden for de rammer, der følger af lovgivningen, fordeler arbejdsopgaverne forbundet med Tinglysningsrettens behandling af sager om mortifikation og ejendomsdom blandt Tinglysningsrettens medarbejdere.

2.2.8. Flykompensationssager

Retten i Aalborg, Retten i Kolding og Københavns Byret anfører, at det må antages, at parterne i disse sager navnlig i begyndelsen vil forsøge at udfordre omfanget af de enkelte krav i lovtæksten. For at undgå et fremtidigt behov for præciseringer kunne det overvejes at indføre en hjemmel til at indføre supplerende eller præciserende krav i en bekendtgørelse. Herudover foreslås følgende tilføjelser til de foreslåede krav til stævning og svarskrift:

1. Det foreslås, at stævningen skal indeholde oplysning om flynummer. Flynummeret bruges bl.a. til at identificere, om der er flere sager vedrørende samme afgang, og til konstatering af, om fremlagte bilag i sagen vedrører den relevante afgang.

2. Det foreslås, at det gøres klart, at hvis en flyrejse ifølge en bekræftet samlet reservation for hele rejsen er opdelt i flere delflyvninger, skal stævningen indeholde oplysning om planlagte afgange og ankomster for alle de delflyvninger, som er relevante for sagen.

3. Det foreslås, at sagsøgte flyselskaber, der påberåber sig usædvanlige omstændigheder, skal oplyse om de forholdsregler, som blev truffet for at undgå følgerne af usædvanlige omstændigheder, jf. forordningens artikel 5, stk. 3, andet led.

4. Det foreslås, at der i forslaget til § 348 a, stk. 1, nr. 7, om opgørelsen af kravet tilføjes gebyr, idet kravet kan indeholde gebyr, hvis billetten er købt gennem en tredjemand (en billetformidler).

DI anfører, at det for luftfartserhvervet (Dansk Luftfart) og DI er utilfredsstillende, at lovudkastet ikke indeholder en grundforudsætning om, at domstolssager kun kan følge på baggrund af en forudgående afgørelse ved den nationale klageinstans, altså pt. Trafikstyrelsen. Efter DI's opfattelse vil det aflaste domstolene markant og tilsvarende give klagere og luftfartsselskaber den nødvendige sagkyndighed i behandlingen.

Forbrugerrådet Tænk anfører, at rådet gerne ser, at danske forbrugere får mulighed for at behandle krav vedrørende flyvninger fra et EU/EØS-land til Danmark i Danmark.

I lyset af byretternes hørings svar er de foreslåede regler om krav til stævning og svarskrift i flykompensationssager justeret på de punkter, byretterne har angivet. Justitsministeriet finder ikke grundlag for at foreslå en bemyndigelse til administrativt at fastsætte regler om supplerende krav til stævninger og svarskrift i flykompensationssager. Justitsministeriet lægger herved vægt på, at der er tale om krav til processkrifternes materielle indhold, som bør fastsættes ved lov.

Rørdam-udvalget har grundigt overvejet et forslag om ved lov at afskære passagerens mulighed for at anlægge retssag om flykompensation, før passageren har fået behandlet kravet hos et alternativt tvistløsningsorgan, som får generel kompetence til at behandle disse sager, jf. udvalgets rapport side 164-173. Udvalget kom frem til, at der var behov for nærmere analyse af de økonomiske konsekvenser, hvis der var et politisk ønske om det. Flerårsaftalen gik ikke videre med en sådan analyse, idet det om flykompensationssager i stedet blev aftalt at gennemføre Rørdam-udvalgets alternative forslag om obligatoriske krav til stævningen og svarskriftet i flykompensationssager.

Det følger EU-Domstolens fortolkning af Bruxelles I-forordningen, som Danmark har tilsluttet sig ved en parallelaftale, at retssag om flykompensation mod et luftfartsselskab med hjemsted i et andet EU-land kan anlægges i Danmark, hvis enten afgangsstedet eller ankomststedet for den samlede flyrejse ligger i Danmark.

2.2.9. Landsretternes bitingsteder

Advokatrådet anfører, at det synes betænkeligt, at der i forlaget til ændring af retsplejelovens § 8, stk. 4, gås væk fra begrebet ”sagens behandling inden

for rimelig tid” til den mere generiske betegnelse ”sagsbehandlingstiden”, der ikke sætter samme fokus på gennemløbstiden af en sags behandling ved domstolene.

*Forslaget til ændring af retsplejelovens § 8, stk. 4, indebærer en lempelse i adgangen til afhensyn til sagsbehandlingstiden at behandle en landsretssag uden for det sædvanlige tingsted. Som det fremgår af bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse, vil det ikke være et krav, at sagsbehandlingstiden risikerer at blive urimeligt lang, hvis sagen blev behandlet på det sædvanlige tingsted. Det vil være tilstrækkeligt, at sagsbehandlingstiden kan forventes at blive væsentligt kortere, hvis sagen ikke behandles på det sædvanlige tingsted. Forslaget giver således mulighed for at sætte **større** fokus på gennemløbstiden af en sags behandling ved domstolene.*

2.2.10. Affattelsen af domme

Advokatrådet anfører, at det synes betænkeligt, at der lægges op til, at de afgivne forklaringer ikke længere skal gengives i dommen, hvilket er et retssikkerhedsmæssigt problem, da det ofte er forklaringerne og gengivelsen heraf, der i civile sager er afgørende for, om en sag skal appelleres eller ej. Det er væsentligt, at parterne kan orientere sig om de beviser, som retten har noteret til brug for sagens afgørelse.

Procesbevillingsnævnet anfører, at den foreslåede regel om gengivelse i retsbogen af afgivne forklaringer i civile sager bør medtage den situation, at der er indgivet ansøgning til Procesbevillingsnævnet om appeltilladelse, sådan som det er tilfældet i straffesager.

Forslaget om ændring af reglerne om affattelsen af domme bygger på en anbefaling fra Rørdam-udvalget, jf. udvalgets rapport side 200-202. Som det fremgår af rapporten, indebærer forslaget i vidt omfang en kodificering af den praksis for udformningen af domme, som har udviklet sig i det store flertal af sager, der afgøres med én juridisk dommer. Det gælder således allerede i dag, at byretsdomme i civile sager ikke behøver at gengive de afgivne forklaringer.

Justitsministeriet har endvidere ikke fundet grundlag for at foreslå en bestemmelse om, at forklaringer i civile sager, som ikke er gengivet i dommen, skal gengives i retsbogen, hvis der indgives ansøgning om

appeltilladelse til Procesbevillingsnævnet, da det ville være et nyt krav i forhold til, hvad der gælder i dag.

2.2.11. Forberedelsen af civile retssager

Advokatrådet anfører, at i lyset af de meget lange sagsbehandlingstider synes forslaget om at forlænge den almindelige mindstefrist for afgivelse af svarskrift fra 2 til 4 uger at have en modsatrettet effekt henset til, at der lægges op til, at det ikke skal være muligt at få udsat fristen. I sagen natur vil det kunne medføre store retstab for den enkelte, da der er en lang række sager, som vil kræve yderligere undersøgelser, inden der kan afgives et relevant svarskrift.

Advokatrådet anfører, at forslaget om, at tidspunktet for forberedelsens afslutning, når retten ikke har bestemt andet, ændres fra 4 til 8 uger før hovedforhandlingen, efter Advokatrådets opfattelse ikke bidrager til en retssikkerhedsmæssig forbedring af sagens forberedelse eller en hurtigere gennemførelse af sagen ved retten. Tværtimod vil reglen formodentlig betyde yderligere sagsforberedende skridt og begæringer, som vil modvirke intentionen.

Det er uklart, i forhold til hvad forslaget om at forlænge den almindelige mindstefrist for afgivelse af svarskrift efter Advokatrådets opfattelse synes at have en "modsatrettet effekt". Forslaget bygger på en anbefaling fra Retsplejerådet og har til formål at undgå unødvendigt arbejde med at forlænge fristen for svarskrift fra 2 til 4 uger, jf. nærmere pkt. 2.16 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Retten vil uændret kunne forlænge fristen til mere end 4 uger, når der er grundlag for det, og forslaget vil allerede derfor ikke kunne medføre retstab for nogen.

Forslaget om, at tidspunktet for forberedelsens afslutning, når retten ikke har bestemt andet, ændres fra 4 til 8 uger før hovedforhandlingen, der ligeledes bygger på en anbefaling fra Retsplejerådet, er at undgå udsættelser af hovedforhandlingen, som kunne og burde være undgået, med den deraf følgende længere sagsbehandlingstid. Retsplejerådet anfører, at en sådan ændring umiddelbart kan synes at trække i den forkerte retning, men at den efter rådets opfattelse i højere grad ramme vil ramme det realistiske i forhold til forberedelsens slutning og dermed medvirke til at sikre, at flere hovedforhandlinger bliver gennemført på det berammede tidspunkt.

2.2.12. Henvisning til en anden byret af hensyn til sagsbehandlingstiden

Advokatrådet anfører, at det er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, at sager i den forenkede proces undtages fra den foreslåede mulighed for at begære sagen henvist til en anden ret mod modpartens protest.

Advokatrådet anfører, at det bør tydeliggøres, at flytning af straffesager mellem retskredsene er udgiftsneutrale for klienter og advokater.

Justitsministeriet er ikke enig i, at det er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, at sager i den forenkede proces ikke mod modpartens protest vil kunne henvises til en anden byret med henblik på en væsentlig hurtigere behandling. Sager i den forenkede proces forudsættes ved alle byretter at kunne behandles tilstrækkeligt hurtigt til, at det ikke vil være nødvendigt at anvende muligheden for at henvise sagen til at anden byret med henblik på en væsentlig hurtigere behandling. Hertil kommer, at sager i den forenkede proces forudsættes at kunne behandles med så få omkostninger som muligt, og at en part derfor ikke mod sin protest bør kunne pålægges at møde ved en anden byret. Er parterne enige om, at sagen skal henvises til en anden byret, vil de ligesom i dag kunne indgå aftale herom.

Det foreslås at justere den gældende regel om henvisning af en straffesag til en anden byret af hensyn til sagsbehandlingstiden, så det lovfæstes, at henvisning kan ske efter anmodning fra tiltalte eller anklagemyndigheden, og sådan at henvisning kan ske uden at involvere landsretspræsidenten, hvis de involverede byretter er enige om, at sagen kan henvises, jf. nærmere pkt. 2.18 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Der foreslås ingen ændringer af reglerne om sagsomkostninger i straffesager, hvorefter udgangspunktet er, at statskassen afholder omkostningerne ved sagens behandling, men at tiltalte kan pålægges at erstatte udgifterne, hvis tiltalte findes skyldig.

2.2.13. Andre bemærkninger

Advokatrådet anfører, at den foreslåede ændring af retsplejelovens § 148 a, stk. 4, synes at give anledning til en række retssikkerhedsmæssige overvejelser, da der hermed åbnes en vid ramme for at afvise personer fra at bruge sagsportalen blot for den bemærkning, at der er fremsat lignende anmodninger i en række sager. Det er Advokatrådets opfattelse, at

formuleringen skaber for vidt et råderum for at sanktionere helt legitime anmodninger, blot fordi en aktør har et større antal sager.

Højesteret kan tilslutte sig forslaget vedrørende ændring af retsplejelovens § 148 a.

Forslaget til ændring af retsplejelovens § 148 a, stk. 4, berører efter Justitsministeriets opfattelse ikke borgernes retssikkerhed. Forslaget giver alene mulighed for at udelukke en bruger fra at anvende sagsportalen i en bestemt sag og begrænser således ikke den pågældendes mulighed for at sende tilsvarende anmodninger til retten med posten eller med e-mail. Forslaget skal ses i lyset af det arbejde, sagsportalens tekniske udformning giver domstolene, når en bruger anvender sagsportalen til at fremsætte et stort antal ensartede anmodninger, jf. nærmere pkt. 2.19 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Højesteret anfører, at der er et stort behov for effektivisering af sagsbehandlingen i Den Særlige Klageret, og at der ønskes indført en hjemmel til blankettvang ved klage over dommere og ved domfældtes anmodning om genoptagelse af en straffesag.

Højesterets forslag om blankettvang ved klage over dommere og ved domfældtes anmodning om genoptagelse af en straffesag var ikke medtaget i lovudkastet, som har været i offentlig høring, fordi Justitsministeriets drøftelser med Domstolsstyrelsen om de tekniske muligheder for at indføre en sådan blanketløsning ikke var afsluttet på det tidspunkt, hvor lovudkastet blev sendt i høring. I det fremsatte lovforslag er Højesterets forslag om blankettvang ved klage over dommere og ved domfældtes anmodning om genoptagelse af en straffesag medtaget.

Højesteret anfører, at Højesteret ønsker en ændring af retsplejeloven, der etablerer en hjemmel til at afslutte forberedelsen af civile ankesager i Højesteret.

Højesterets forslag om en ny hjemmel til at afslutte forberedelsen af civile ankesager i Højesteret vil indgå i Justitsministeriets løbende overvejelser på området.

Familieretshuset har anført, at der også ud over sager efter forældreansvarslovens § 20 a kan være behov for, at domstolene kan

behandle sager med ”anonyme” parter. Familieretshuset behandler undertiden sager efter forældreansvarsloven, hvor den ene forælder har fået nyt navn for at kunne beskytte sig mod den anden forælder, og hvor Familieretshuset kan opleve vanskeligheder i forhold til at fastholde denne beskyttelse ved sagens indbringelse for familieretten. Det er f.eks. tilfældet i nogle sager med æresrelaterede konflikter.

Lovforslaget præciserer retstilstanden i sager med anonyme adoptivforældre, hvor barnets oprindelige slægtninge ikke ved, hvem adoptivforældrene er. Familieretshusets høringssvar angår ikke anonyme parter i denne forstand, men derimod parter med navne- og adressebeskyttelse, hvor modparten ved, hvem parten er, men ikke kender partens nye navn og adresse. Justitsministeriet vil drøfte håndteringen af sådanne tilfælde med Familieretshuset og Domstolsstyrelsen.

Vestre Landsret anfører, at lovudkastet ikke tager stilling til spørgsmålet om f.eks. anonyme adoptivforældres mulighed for fri proces eller beskikkelse af advokat i sager om barnets samvær med de oprindelige slægtninge. Adoptivforældrene vil kunne afgive forklaring for retten anonymt, men vil i praksis være udelukket fra at deltage i eller være repræsenteret under den resterende del af processen, medmindre de selv finansierer en advokat, som kan møde under resten af hovedforhandlingen på deres vegne. Dette kan rejse spørgsmål dels om adoptivforældrenes retsstilling under sagen, dels om den bedst mulige sagsoplysning for retten, som skal træffe afgørelsen. Det kan på den baggrund overvejes at regulere adoptivforældrenes adgang til fri proces eller advokatbeskikkelse i disse sager, f.eks. ved en udtrykkelig mulighed for, at retten kan beskikke en advokat for adoptivforældrene, hvis det findes fornødent.

Østre Landsret tilslutter sig Vestre Landsrets høringssvar.

Landsretternes forslag om fri proces eller beskikkelse af advokat for anonyme adoptivforældre i sager om barnets samvær med de oprindelige slægtninge vil indgå i Justitsministeriets løbende overvejelser på området.

3. Lovforslaget i forhold til lovudkastet

I forhold til det udkast til lovforslag, der har været i offentlig høring, indeholder det fremsatte lovforslag følgende indholdsmæssige ændringer:

- Der er tilføjet forslag om blankettvang ved klage over dommere og ved domfældtes anmodning om genoptagelse af en straffesag, jf. lovforslagets § 1, nr. 12 og 98 (retsplejelovens § 49, stk. 1, og § 979, stk. 2). Ændringerne af foranlediget af Højesterets høringssvar.
- De foreslåede regler om krav til stævning og svarskrift i flykompensationssager er justeret, jf. lovforslagets § 1, nr. 32 og 37 (retsplejelovens §§ 348 a og 351 a). Ændringerne er foranlediget af byretternes høringssvar.
- Der er tilføjet forslag om, at en straffesag i relation til reglerne om medvirken af domsmænd ikke anses at være af særlig indgribende betydning for tiltalte af den grund, at der er spørgsmål om udvisning, jf. lovforslagets § 1, nr. 64 og 66 (retsplejelovens § 686, stk. 6, og § 689, stk. 5). Ændringerne er sket på Justitsministeriets egen foranledning. Justitsministeriet har bl.a. lagt vægt på den retstilstand vedrørende medvirken af domsmænd i færdselsstraffesager, hvor der er spørgsmål om udvisning, som følger af Højesterets afgørelse af 18. december 2023 gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2024 side 1539.
- Den foreslåede ændring af færdselslovens § 119, stk. 3, er ændret, sådan at der ikke foreslås ændringer med hensyn til domsmænds medvirken i de færdselssager, der er nævnt i § 119, stk. 3, når der er spørgsmål om udvisning, og sådan at undtagelsen fra domsmænds medvirken i § 119, stk. 3, nr. 6, ud over sager om overtrædelse af de generelle hastighedsgrænser i færdselslovens §§ 42 og 43 også vil omfatte sager om overtrædelse af en anden hastighedsgrænse fastsat ved færdselstavler eller anden afmærkning, jf. lovforslagets § 4, nr. 3. Den første ændring er foranlediget af Højesterets afgørelse af 18. december 2023 gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2024 side 1539 og af høringssvar fra landsretterne, byretterne og Dommerforeningen. Den anden ændring af foranlediget af Dommerfuldmægtigforeningens høringssvar.
- Det tilføjet i lovforslagets bemærkninger, at anvendelsen af den foreslåede regel om, at der i sager, der i dag behandles med nævninger, men som efter forslaget fremover skal behandles med domsmænd, i visse tilfælde kan deltage 2 dommere og 3 domsmænd, med den beskrevne fremgangsmåde ikke vil kunne medføre, at retsformanden ikke fremstår upartisk, og at den retsformand, der har indstillet, at sagen behandles med 2 dommere og 3 domsmænd, således også vil kunne fungere som retsformand under hovedforhandlingen, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 6

(retsplejelovens § 12, stk. 9). Ændringen er foranlediget af byretternes høringssvar.

- Det er præciseret i lovforslagets bemærkninger, at der ikke er tilsigtet ændringer i, at en rettergangsfuldmægtig efter retsplejelovens § 260, stk. 5, på partens vegne kan indgive ankestævning i en sag, der har været behandlet i den forenkledede proces, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 47 (retsplejelovens § 410). Ændringen er foranlediget af landsretternes høringssvar.
- Det er i bemærkningerne til den foreslåede regel om, at der uden skyldnerens tilstedeværelse på fogedrettens kontor kan foretages udlæg i aktiver registreret i et offentligt register, beskrevet nærmere, hvad det betyder, at et aktiv er registreret i et offentligt register, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 56 (retsplejelovens § 495, stk. 1). Ændringen er foranlediget af Dommerfuldmægtigforeningens høringssvar.
- Det er angivet i lovforslagets bemærkninger, at retsplejelovens § 853 i den foreslåede affattelse endvidere vil kunne anvendes, når tiltalte er mødt til hovedforhandlingen i en ankesag og anmoder om retsformandens tilladelse til at forlade retten, sådan at tiltaltes anke kan behandles i tiltaltes delvise fravær, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 75 (retsplejelovens § 853). Ændringen er foranlediget af landsretternes høringssvar.
- Det er præciseret i lovforslagets bemærkninger, at den foreslåede kærebegrænsning med hensyn til salær til beskikkede forsvarere angår afgørelser om salærets størrelse, og at den foreslåede beløbsgrænse på 50.000 kr. angår det samlede salær, forsvareren er tilkendt, iberegnet moms, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 94 (retsplejelovens § 968, stk. 4). Ændringen er foranlediget af Advokatrådets høringssvar.
- Det er præciseret i bemærkningerne til lovforslagets § 10, stk. 6, hvad den foreslåede overgangsregel i § 10, stk. 6, ikke omfatter. Ændringen er sket på Justitsministeriets egen foranledning.

Herudover er der foretaget ændringer af sproglig, redaktionel og lovteknisk karakter.